

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2023

Tereza Brucknerová

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

**Trest domácího vězení jako nejmladší forma
alternativních trestů**

Bakalářská práce

Autor:

Tereza Brucknerová

Studijní program:

B0923P240001 Sociální práce

Studijní obor:

Sociální práce ve veřejné správě

Vedoucí práce:

PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Brucknerová

Studium: F19BP0244

Studijní program: B0923P240001 Sociální práce

Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Název bakalářské práce: Trest domácího vězení jako nejmladší forma alternativních trestů

Název bakalářské práce AJ: House arrest as the youngest type of alternative sentencing

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá trestem domácího vězení coby nejmladším alternativním trestem z hlediska české justice. Teoretická část práce se věnuje charakteristice činnosti Probační a mediační služby ČR, alternativním trestům obecně, jejich formám a následně konkrétně trestu domácího vězení a jeho podrobné charakteristice. Praktická část pak popisuje a analyzuje konkrétní kazuistiky a získané poznatky a zjištění porovnává s teoretickými východisky. Výsledkem bakalářské práce je pak zejména srovnání uvedených kazuistik mezi sebou a vyvození závěrů.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník Interní zdroje a materiály Probační a mediační služby ČR

Zadávací pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Jana Levická, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 30.4.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem veškeré použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 5. 4. 2023

Tereza Brucknerová

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala paní PhDr. Daniele Květenkové, Ph.D. za ochotu, odborné vedení, cenné rady, a hlavně za trpělivost při zpracování závěrečné práce. Dále děkuji Mgr. Jiřímu Ježkovi ze střediska Probační a mediační služby v Nymburce za poskytnutí metodických materiálů a spisové dokumentace, které mi umožnily vypracovat tuto práci. V neposlední řadě děkuji Ing. Michaele Richterové a Bc. Heleně Teperové za podporu a cenné připomínky.

Anotace

BRUCKNEROVÁ, Tereza. Trest domácího vězení jako nejmladší forma alternativních trestů. Hradec Králové, 2023. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta. Ústav sociální práce. Vedoucí práce PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Bakalářská práce zkoumá postavení trestu domácího vězení v České republice. Těžištěm teoretické části jsou vybraná základní témata, která čtenáři umožňují vhled do rozsáhlé problematiky týkající se tohoto trestu. Konkrétně je pozornost zaměřena na obecné ukotvení trestu domácího vězení v rámci systému alternativních trestů, podmínky uložení trestu, institut předběžného šetření, výkon trestu, jednotlivé formy kontroly trestu domácího vězení a aktuální problémy v praxi. V empirické části bakalářské práce je použita kvalitativní výzkumná strategie, jejímž základem jsou data z případových studií 4 klientů Probační a mediační služby, kterým byl uložen trest domácího vězení. Analýza těchto kazuistik je stavebním kamenem při naplňování výzkumných cílů, přičemž hlavním cílem práce je zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu trestu domácího vězení.

Klíčová slova: alternativní tresty, trest domácího vězení, Probační a mediační služba, případová studie

Annotatiton

BRUCKNEROVÁ, Tereza. *House arrest as the youngest type of alternative sentencing*. Hradec Králové, 2023. Bachelor Thesis. University of Hradec Králové. Philosophical Faculty. Institut of Social Work. Leader of the Bachelor Thesis PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

The bachelor thesis examines the status of house arrest in the Czech Republic. The focus of the theoretical part is on selected basic topics that give the reader an insight into the extensive issues related to this punishment. In particular, the focus is on the general anchoring of the sentence of house arrest within the system of alternative punishments, the conditions of imposing the sentence, the institute of preliminary investigation, the execution of the sentence, the various forms of control of the sentence of house arrest and current problems in practice. In the empirical part of the bachelor thesis, a qualitative research strategy is used, the basis of which is data from case studies of 4 clients of the Probation and Mediation Service who have been sentenced to house arrest. The analysis of these case studies is a building block in the fulfilment of the research objectives, the main aim of the thesis being to evaluate the random method of controlling the execution of house arrest.

Key words: alternative sentences, house arrest, Probation and Mediation Service, case study

OBSAH

ÚVOD.....	11
I. CÍL PRÁCE A NÁSTIN METODIKY ZPRACOVÁNÍ.....	13
II. TEORETICKÁ ČÁST.....	15
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ ODBORNÉ CHARAKTERISTIKY.....	15
1.1 Instituce Probační a mediační služby.....	15
1.2 Alternativní tresty.....	16
2 OBECNĚ O TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	18
2.1 Pojem a smysl TDV.....	18
2.2 Stručná historie.....	18
2.3 Front & Back door typy domácího vězení.....	19
2.4 Současná právní úprava TDV.....	20
3 VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V PRAXI ČESKÉ REPUBLIKY.....	21
3.1 Podmínky uložení TDV.....	21
3.2 Institut předběžného šetření.....	21
3.3 Nařízení výkonu TDV.....	23
3.4 Rozhodnutí o výkonu NTOS.....	23
3.5 Kontrola výkonu trestu.....	24
3.5.1 Namátková kontrola ze strany Probační a mediační služby.....	25
3.5.2 Elektronický monitorovací systém.....	27
3.6 Problémy spojené se zaváděním EMS v ČR.....	29
III. PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
4 METODIKA VÝZKUMU.....	32
4.1 Hlavní cíl a dílčí cíle.....	32
4.2 Výzkumná strategie zkoumání.....	34
4.3 Průběh sběru dat.....	35
4.4 Způsob zpracování získaných dat.....	36
5 POPIS A INTERPRETACE DAT A DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ.....	38
5.1 Individuální kazuistiky klientů PMS.....	39
5.1.1 Klient č. 1 – David P.....	39
5.1.2 Klient č. 2 – Jakub R.....	41
5.1.3 Klient č. 3 – Martin R.....	44

5.1.4 Klient č. 4 – Matěj P.	47
5.2 Interpretace a shrnutí výsledků	50
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM TABULEK	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH RAMENŮ.....	56

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EMS	Elektronický monitorovací systém
IPŠ	Institut předběžného šetření
NTOS	Nepodmíněný trest odnětí svobody
OOP	Obvodní oddělení Policie ČR
OPP	Obecně prospěšné práce
PMS	Probační a mediační služba
TDV	Trest domácího vězení
TrZ	Trestní zákoník
TŘ	Trestní řád

ÚVOD

Jednou z klíčových otázek kriminologie a trestní justice v posledních letech je, jakým způsobem reagovat na rostoucí kriminalitu a zacházet s jejími pachateli. Potrestání pachatelů trestné činnosti je sice logickým důsledkem jejich protiprávního jednání, nicméně doposud nejtradičnější forma ochrany společnosti proti kriminální činnosti, ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody, se ukázala jako ne vždy vhodná a především účelná. Svědčí o tom například přeplněnost věznic, nedostatečná náprava a převýchova pachatelů nebo nedostatečná náhrada škod způsobených obětem trestné činnosti. Zejména nárůst vězeňské populace, podobně jako v mnoha jiných státech, vedl české zákonodárce k hledání nových alternativních trestů k uvěznění pachatele. Některé alternativní tresty již pevně zakotvily v české justici, získaly důvěru soudů a jsou poměrně hojně užívány, zatímco trest domácího vězení, o němž pojednává tato bakalářská práce, tuto charakteristiku ani po 13 letech od jeho zavedení v ČR zdaleka nenaplnuje.

Problematikou trestu domácího vězení jsem se rozhodla zabývat předně z důvodu její aktuálnosti ve smyslu stále minimální využitelnosti tohoto trestu v důsledku nedostatečného technického zajištění jeho výkonu. To by mělo napravit plánované znovuzavedení elektronického monitoringu, který by měl tento problém vyřešit. Zavádění elektronického monitoringu totiž nebylo od počátku příliš úspěšné, v průběhu let došlo opakovaně k poměrně výrazným změnám jak právní úpravy, tak právě realizace kontroly této sankce formou elektronického monitoringu, což bylo dovršeno jeho vypnutím na konci roku 2021.

Bakalářská práce bude vedle úvodu a závěru rozdělena celkem do 5 kapitol. První kapitola se bude věnovat vymezení institutu Probační a mediační služby a dále bude pojednávat o systému alternativních trestů v České republice. Tato kapitola je dle mého názoru nezbytným podkladem pro správné zařazení a pochopení smyslu trestu domácího vězení. Tomu se zatím jen v obecné rovině bude věnovat druhá kapitola, kde bude stručně popsána historie tohoto trestu, jeho účel a ukotvení v české právní úpravě a zmíněn bude i rozdíl mezi českou a zahraniční podobou této sankce. Třetí kapitola pak pojedná o podobě trestu domácího vězení konkrétně – od podmínek uložení, přes nařízení tohoto trestu, jeho výkon, až po způsoby kontroly výkonu. V neposlední řadě upozorním na aktuální situaci spojenou s problémy s elektronickým monitoringem, jelikož mým zájmem není poskytnout čtenáři jen nekritický popis, ale upozornit i na problematiku

aspekty tohoto trestu. Smyslem čtvrté kapitoly je metodicky ukotvit výzkum, jehož hlavním cílem (a cílem i celé této práce) je zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu TDV. Zajímalo mě, zda je, nebo není absence elektronického monitoringu reálnou překážkou pro efektivní kontrolu výkonu trestu domácího vězení. Odpověď na tuto otázku budu hledat v páté kapitole, a to rozbořem 4 kazuistik, které jsem získala v rámci své praxe na Probační a mediační službě v Nymburce.

I. CÍL PRÁCE A NÁSTIN METODIKY ZPRACOVÁNÍ

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu trestu domácího vězení (dále TDV) ze strany probačního úředníka. Nástrojem dosažení tohoto cíle bylo podrobné studium spisové dokumentace pachatelů na okrese Nymburk, kterým byl trest domácího vězení uložen v letech 2012-2016, vytvoření jednotné podoby kazuistik a následně vyhodnocení resp. porovnání těchto kazuistik. Doplňujícím materiálem pro vyhodnocení jednotlivých případů byly rozhovory s probačním úředníkem, který tyto případy vedl.

Hlavní cíl (HC) práce – zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu TDV – byl stanoven na základě studia odborné literatury i aktuálních článků, týkajících se problémů s elektronickým monitorovacím systémem. Jedná se o téma, které posledních několik let rezonuje odbornou i laickou veřejností.

Vedle hlavního cíle práce jsem si stanovila i dílčí cíle (DC) práce, a to:

DC1: Zjistit, zda má na plnění TDV vliv původní trestná činnost pachatele.

DC2: Zjistit, zda mají na plnění TDV vliv osobní a sociální poměry pachatele.

DC3: Zjistit, jakou roli sehrávají další orgány činné v trestním řízení v procesu kontroly plnění podmínek výkonu TDV.

Kazuistiky jsem rozpracovala podle struktury, jejíž odůvodnění a popis jednotlivých bodů detailněji popisují v praktické části práce. Obecně lze ale říci, že struktura z velké míry kopíruje podobu spisové dokumentace Probační a mediační služby. Tato struktura byla návodná také pro vyhodnocení dílčích cílů i hlavního cíle, protože jednotlivé body lze označit za výzkumné otázky (VO).

Jednotlivé kazuistiky byly nejdříve shrnuty v přehledné tabulce, která čtenáři umožní vytvořit si rychlé srovnání jednotlivých aspektů případu napříč kazuistikami. Následoval podrobný popis jednotlivých případů podle výše zmíněné struktury a krátké zhodnocení. Druhá tabulka (kapitola 5.2) slouží jako pomocný nástroj k vyhodnocení dílčích cílů. Na

základě vyhodnocení dílčích výzkumných cílů a porovnání kazuistik bylo možné zhodnotit hlavní výzkumný cíl.

II. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ ODBORNÉ CHARAKTERISTIKY

Klade-li si tato práce za cíl komplexně popsat problematiku TDV, je nezbytné nejprve vymezit základní pojmy, které se k tématu vážou. Pochopení role Probační a mediační služby ČR v rámci restorativní justice a vymezení trestu domácího vězení vůči ostatním alternativním trestům umožňuje čtenáři vnímat toto téma v širších souvislostech.

1.1 Instituce Probační a mediační služby

Probační a mediační služba ČR (dále PMS) byla zřízena na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který byl přijat v roce 2000 a v účinnost vstoupil k 1. 1. 2001. Motejl (2010, s. 185) tuto instituci definuje jako „*organizační jednotku státu a účetní jednotkou, která podle zákona č. 257/2000 Sb., o PMS, provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení.*“ Přesný rozsah činností vymezuje § 4 jmenovaného zákona, přičemž cíle těchto činností můžeme shrnout do tří základních oblastí:

- integrace pachatele – resocializace pachatele (resp. obviněného či obžalovaného) bez dalšího porušování zákonných norem a obnova pachatelova respektu k právnímu uspořádání společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci;
- participace poškozeného – snaha o obnovu pocitu bezpečí a víry ve spravedlnost ze strany poškozeného skrze jeho zapojení do „procesu“ vlastního odškodnění;
- ochranu společnosti – skrze prevenci trestné činnosti, poskytování relevantních podkladů pro rozhodování orgánů činných v trestním řízení a efektivním zajištěním výkonu uložených alternativních trestů a opatření. (Veteška, 2015)

Výše zmíněné cíle činnosti PMS jsou spojením prvků dvou profesí – sociální práce a práva, zejména toho trestního. Vyvážením těchto dvou profesí se PMS stala novou multidisciplinární profesí v systému trestní justice. (Štern aj., 2010) Činnost PMS vychází z restorativního pojetí spravedlnosti (z angl. *restore* – obnovit, uzdravit). Tento přístup se podle Matouška (2010, s. 285-286) „*zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení*

vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele, dále dává přednost procesu založenému na spolupráci a účasti zainteresovaných stran a preferuje výsledky a řešení vycházející ze vzájemné dohody zúčastněných.“ Abychom dokázali propojit výše citovanou definici s problematikou TDV, rozšířme ji ještě o jednu konkrétnější specifikaci. „Restorativní justice klade důraz na přijetí odpovědnosti pachatele za řešení dopadů trestného činu a na jeho akceptaci závazku „dát věci do pořádku.““ (Matoušek, 2022, s. 366) Jak bude v práci později popsáno, podstata a pojetí TDV v české justici dává pachateli dostatek prostoru tyto závazky přijmout a pracovat na nápravě vzniklých škod.

Činnost PMS spadá do resortu Ministerstva spravedlnosti ČR. Ministr spravedlnosti jmenuje či odvolává ředitele PMS, který stojí v čele celé instituce. Od roku 2016 je ředitelkou PMS PhDr. Andrea Matoušková, v jejíž kompetenci jsou všechny personální, organizační, finanční, hospodářské a materiální záležitosti nezbytné k chodu celé instituce, optimálnímu provozu středisek a spolupráci mezi jednotlivými středisky. Přímá probační a mediační práce pak probíhá skrze probační úředníky a asistenty, kteří ji vykonávají v jednotlivých střediscích. Tato střediska působí v sídlech okresních soudů nebo obvodních či městských soudů, které jsou postaveny na stejnou úroveň jako soudy okresní. (§ 3 zákona č. 257/2000 Sb., o PMS) PMS funguje v součinnosti se „soudy, státními zastupitelstvími, Policií České republiky, Vězeňskou službou České republiky, orgány sociálního zabezpečení, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školami a školskými zařízeními, neziskovými organizacemi, registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, obecními úřady a dalšími organizacemi, jejichž činnost souvisí s výkonem probační a mediační činnosti.“ (Pravidla a standardy Probační a mediační činnosti, 2021, s. 6)

1.2 Alternativní tresty

Již od počátku 90. let minulého století převládá v české trestní politice myšlenka nepodmíněného trestu odnětí svobody (dále NTOS) jakožto krajního řešení při ukládání sankce pachateli. Důvodem je finanční náročnost NTOS, dlouhodobá přeplněnost věznic a zejména téměř nulový resocializační vliv na pachatele. (Ščerba, 2013) Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku (dále TrZ) má být NTOS ukládán pouze v případech, kdy je zřejmé, že mírnějšími druhy trestu nespojenými s odnětím svobody by nedošlo k dosažení

účelu trestu, nebo v případech, kdy se jedná o nejdůležitější trestné činy a NTOS je u nich ze své podstaty jedinou možnou sankcí. (Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., TrZ) Aby tato myšlenka mohla efektivně fungovat, musí existovat plnohodnotný systém trestněprávních alternativ. (Kalvodová, 2016)

V pojetí pojmu „alternativní trest“ nicméně nepanuje konsenzus. V nejširším slova smyslu lze za alternativní tresty označit všechny tresty nespojené s odnětím svobody. Pak by tuto charakteristiku naplňovaly všechny tresty podle § 52 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., TrZ s výjimkou písm. a) trest odnětí svobody. Ščerba (2014) však upozorňuje na to, že v takovém případě by se za alternativní tresty daly považovat i ztráta čestných titulů nebo vyznamenání či ztráta vojenské hodnosti. Nicméně tyto tresty lze uložit pouze vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody; *„žádný z těchto trestů totiž sám o sobě nemá za důsledek omezení osobní svobody pachatele“*, proto je za alternativní tresty nepovažujeme. (Ščerba, 2014, s. 31) V užším pojetí charakterizuje alternativní tresty jejich neslučitelnost s uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody, jsou tedy plnohodnotnou náhradou za tento trest a měly by přinést stejný efekt, jako kdyby byl na pachateli vykonán trest odnětí svobody. (Kalvodová, 2016) V tomto pojetí by pak podle § 52 odst. 1 z. č. 40/2009 Sb., TrZ spadaly do kategorie alternativních trestů pouze trest obecně prospěšných prací, podmíněné odsouzení (včetně podmíněného odsouzení s dohledem), peněžitý trest a TDV. (Ščerba, 2014)

I přes různé výklady pojmu „alternativní trest“, které mohou být pro laika matoucí, nelze nesouhlasit se Ščerbou (2013), který poukazuje na to, že české trestní právo disponuje širokou škálou alternativních opatření, ať už v rovině hmotněprávní (alternativní tresty), nebo procesní (tzv. odklony v trestním řízení). Do jaké míry si ale zákonodárce dokáže poradit s jejich aplikací v praxi by mohlo být přinejmenším předmětem diskuze. Konkrétně nedostatkům v rámci výkonu TDV bude v této práci ještě věnován prostor.

2 OBECNĚ O TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Ještě než bude práce TDV dopodrobna rozebírat, slušelo by se tento trest alespoň okrajově ukotvit, vysvětlit jeho smysl, nabídnout krátký historický exkurz, poskytnout porovnání s jeho zahraniční podobou a vymezit jej v rámci českého právního řádu.

2.1 Pojem a smysl TDV

Trest domácího vězení jakožto nejmladší z alternativních trestů v rámci české justice (vznikl novelou TrZ, která vstoupila v účinnost dne 1. 1. 2010) vyplnil v rámci alternativních trestů tzv. „díru na trhu“. Uplatňuje se totiž zejména v případech, kdy povaha a závažnost spáchaných deliktů dosahuje takové míry, že se neočekává adekvátní náprava a resocializace pachatele skrze jiný alternativní trest (např. obecně prospěšné práce nebo podmíněné odsouzení), ale zároveň není nutné pachatele izolovat od společnosti ve vězeňském zařízení. Takovými činy mohou být například opakovaná majetková činnost nebo trestná činnost v dopravě se závažnými následky. (Šámal a kol., 2022) Výhodou tohoto trestu je jednak úspora nákladů na výkon trestu odnětí svobody, jednak, a to především, pozitivní resocializační vliv. Pachatel totiž nepřichází o své dosavadní sociální, rodinné a pracovní vazby, ale zároveň lze jeho chování v průběhu trestu efektivně ovlivňovat a pracovat na jeho nápravě. (Šámal a kol., 2022) Zákon tento trest definuje následovně: „*Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; (...).*“ (§ 60 odst. 3 z. č. 40/2009 Sb., TrZ)

2.2 Stručná historie

Historie trestu domácího vězení sahá hluboko do minulosti, přestože se jeho pojetí a způsob výkonu v průběhu let výrazně proměnily. Dříve se TDV podrobovali takoví jedinci, kteří byli pro společnost či režim z různých důvodů politicky či společensky nepohodlní, ale zároveň bylo netaktické je odsoudit k trestu odnětí svobody. Jmenujme například rok 1633 a Galilea Galileiho nebo Napoleona Bonaparte, jenž si svůj trest odpykával na ostrově Svaté Heleny. (Štern aj., 2010)

V českém právním řádu se TDV objevuje poprvé v roce 1852 za vlády Františka Josefa I., kdy vešel v účinnost zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. (Trest domácího vězení a elektronický monitoring) „*Ten v ustanovení § 262 umožňoval uložit domácí vězení namísto vězení prvního stupně pachatelům bezúhonné pověsti, kteří by nemohli jinak obstarávat svůj úřad, obchod, nebo si zajišťovat výdělek. Podmínkou byl slib odsouzeného, že se pod žádnou záminkou nevzdálí ze svého domu, popř. postavení stráže k jeho příbytku.*“ (Ščerba, 2014, s. 331) V roce 1855 došlo k rozšíření trestu a institut domácího vězení zakotvil i ve vojenském trestním zákoně. Po vzniku Československa v roce 1918 došlo recepčním zákonem k převzetí rakouského právního řádu pro české země, včetně předpisů týkajících se trestního práva. Tyto předpisy platily až do roku 1950, kdy byl přijat nový trestní zákon, který nahradil trestní předpisy z doby monarchie a jehož přijetím TDV vymizel z trestního zákona. Tak tomu bylo až do schválení zákona č. 40/2009 Sb., TrZ, v rámci něhož byl TDV opět obnoven. (Trest domácího vězení a elektronický monitoring)

Zatímco TDV v české právní úpravě téměř 60 let absentoval, v zahraničí mezitím docházelo k jeho mohutnému rozvoji. Ve svém moderním pojetí začal být v USA používán již v osmdesátých letech 20. století, v Evropě se v následujících letech v různých podobách začal užívat např. ve Velké Británii, Francii, Belgii, Nizozemsku nebo Švédsku. (Ščerba, 2014)

2.3 Front & Back door typy domácího vězení

Každý stát pojímá TDV odlišným způsobem na základě svého právního systému, historických zkušeností a společenských zvyklostí. Obecně ale můžeme rozdělit TDV na dva základní typy – back door a front door. Česká republika se stejně jako většina evropských zemí přiklání k front door typu TDV a klade důraz na nápravnou funkci trestu. Odsouzený je po celou dobu výkonu trestu v domácím prostředí, nepřerušuje pracovní ani rodinné vazby a není ovlivněn kriminogenním působením věznice. (Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem)

Back door typ TDV je uplatňován zejména v USA a Kanadě a jeho smysl spočívá v prodloužení intervalu mezi propuštěním z výkonu trestu a opětovným pácháním trestné činnosti, respektive ve snižování rizika recidivy trestné činnosti. Odsouzený se totiž

domácímu vězení podrobuje až po odpykání NTOS. (Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem)

2.4 Současná právní úprava TDV

Problematika TDV je ukotvena v § 60 TrZ, kde je uvedeno, za jakých podmínek se TDV ukládá, jaké jsou povinnosti odsouzeného, co je v kompetencích soudu při ukládání TDV a jakým způsobem postupovat, jedná-li se o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých. Výkon trestu upravuje zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, a to v ustanoveních § 334a - § 334h. Ustanovení § 61 TrZ dále upravuje přeměnu TDV v případě maření výkonu či porušení sjednaných podmínek ze strany pachatele. (§ 60-61 z. č. 40/2009 Sb., TrZ)

TDV může být dle § 60 odst. 2 z. č. 40/2009 Sb., TrZ uložen jako samostatný trest za předpokladu, že vzhledem k závažnosti a povaze spáchaného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Kumulace s ostatními tresty (např. peněžitým trestem) je – pakliže je to nutné – možná, s výjimkou trestu odnětí svobody (včetně trestu odnětí svobody podmíněně odloženého) a trestu obecně prospěšných prací. To vyplývá z ustanovení § 53 odst. 1 z. č. 40/2009 Sb., TrZ. (Ščerba, 2014)

3 VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ V PRAXI ČESKÉ REPUBLIKY

Následující kapitola se podrobně zabývá TDV – od podmínek uložení, přes institut předběžného šetření, nařízení tohoto trestu, způsoby kontroly výkonu TDV, až po další dílčí témata. Závěrečná část této kapitoly je věnována aktuální situaci spojené s elektronickým monitoringem v České republice.

3.1 Podmínky uložení TDV

Jednou ze základních podmínek pro uložení TDV je skutečnost, že je pachatel odsouzen za přečin, přičemž TrZ definuje přečiny jako „*všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.*“ (§ 14 odst. 1 z. č. 40/2009 Sb., TrZ)

Další nezbytnou podmínkou je písemný slib pachatele, ve kterém se zavazuje k tomu, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly bude poskytovat veškerou potřebnou součinnost. Tento slib je vyjádřením kladného postoje pachatele k uloženému trestu, což je důležité z hlediska posouzení, zda je TDV trestem dostačujícím ve smyslu § 60 odst. 1 TrZ. (Kalvodová, 2016) Zároveň bez tohoto souhlasu nelze TDV uložit. „*Domácí vězení je tak v platném českém právu jediný druh trestu, který není možné pachateli uložit proti jeho vůli.*“ (Ščerba, 2014, s. 335)

Kumulativně s výše zmíněnými musí existovat odůvodněný předpoklad, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele postačí uložení tohoto trestu, a to případně i vedle jiného trestu. (Šámal a kol., 2022)

Pokud jsou všechny podmínky naplněny, může soud podle ustanovení § 60 odst. 1 písm. a) z. č. 40/2009 Sb., TrZ uložit TDV až na dvě léta.

3.2 Institut předběžného šetření

Ve fázi před meritorním rozhodnutím soudu je činnost pracovníka (pakliže pachatel vyslovil svůj souhlas ke spolupráci s pracovníkem a místně příslušné státní zastupitelství nebo soud byly informovány o vstupu PMS do případu) zaměřena na realizaci tzv. institutu předběžného šetření (dále IPŠ). IPŠ slouží především jako nástroj k získání informací o osobě pachatele, zjištění jeho stávající situace, posouzení možných rizik

a potřeb pachatele a posouzení vhodnosti uložení TDV. (Metodický standard, 2019) Tuto činnost provádí pracovník na základě pověření soudcem nebo státním zástupcem nebo na základě vlastních kompetencí. Nicméně z výzkumu realizovaného v letech 2018-2020 Institutem pro kriminologii a sociální prevenci vyplynulo, že v případě uložení předjednaného trestu je jeho následný výkon efektivnější, než když byl trest uložen bez předjednání. (Zprávy PMS pro účely rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita, 2020) Ať už IPŠ vykonává pracovník ze své iniciativy, nebo mu tak bylo nařízeno soudem (resp. státním zástupcem), musí být naplněny podmínky pro možnost uložení TDV a musí existovat předpoklad, že uložení tohoto trestu bude dostatečné pro potrestání pachatele. (Metodický standard, 2019)

V rámci IPŠ se pracovník podílí na výběru a posouzení pachatelů, u nichž charakter spáchaného trestného činu umožňuje uložení TDV, přičemž mj. zjišťuje jejich postoj k trestné činnosti a snahu odčinit vzniklé důsledky. (Štern aj., 2010) Mimo osobnostních rysů pachatele se dále zaměřuje na zjištění jeho aktuální situace v rovině rodinné, sociální, pracovní, bytové, finanční a zdravotní. Na základě toho posoudí vhodnost uložení TDV a identifikuje případná rizika, která by negativně ovlivnila nebo úplně znemožnila jeho výkon. (Metodický standard, 2019) Seznamuje pachatele s podmínkami a pravidly výkonu TDV a následně zajišťuje a zprostředkovává jeho písemný slib, který je zákonnou podmínkou pro rozhodnutí soudu. (§ 60 odst. 1 písm b) z. č. 40/2009 Sb., TrZ)

Institut předběžného šetření se používá také v případě, že se zvažuje využití elektronického monitoringu (dále EMS). V takovém případě se mimo výše zmíněného posuzují i okolnosti technického charakteru, které by mohly průběh elektronické kontroly komplikovat nebo znemožňovat. Mezi základní podmínky pro výkon elektronického monitoringu se řadí přívod elektřiny do obydlí, signál GMS, možnost pravidelného nabíjení koncových zařízení a absence zdravotních omezení, které by znemožňovaly výkon EMS. (Manuál EMS, 2019)

Způsob provádění IPŠ lze shrnout do tří základních kroků: úvodní konzultace s pachatelem, návštěva v místě bydliště a zpracování stanoviska k uložení TDV. (Metodický standard, 2019)

3.3 Nařízení výkonu TDV

Jsou-li naplněny všechny podmínky k uložení TDV podle § 60 TrZ a soudce tuto sankci uloží, ve chvíli, kdy se toto rozhodnutí stane vykonatelným, postupuje se dále podle § 334a TR. Předseda senátu odešle nařízení odsouzenému a příslušnému středisku PMS a určí v něm zajedno počátek výkonu TDV, a také místo výkonu tohoto trestu. (Ščerba, 2014)

„Počátek výkonu trestu domácího vězení stanoví předseda senátu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti.“ (§ 334a odst. 2 TrŘ) „Svémi záležitostmi“ jsou myšlena zejména povinnosti pracovního a rodinného charakteru, přičemž k tomu by měla postačovat doba zhruba 14 dnů. Avšak v ojedinělých a odůvodněných případech může být tato doba delší. (Ščerba, 2014) Poté podle ustanovení § 334a odst. 3 z. č. 141/1961 Sb., TR *„místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání.“*

Ščerba (2014) upozorňuje na to, že ve fázi, kdy předseda senátu určuje místo výkonu trestu, může vyjít najevo, že charakter obydlí, ve kterém odsouzený žije, neumožňuje uložení tohoto trestu. Překážkami mohou být zejména chybějící základní sociální vybavení, jeho špatný technický stav nebo velký počet osob, které toto obydlí obývají. Tuto situaci se může předseda senátu pokusit vyřešit prostřednictvím institutu odkladu ve smyslu § 334d odst. 1 TR.

Na základě kapitoly 3.2 lze ale předpokládat, že těmto problémům by se dalo vyvarovat v případě, že by soud měl k dispozici zprávu PMS o uložení tohoto trestu ještě před uložení trestu, resp. by PMS pověřil provedením IPŠ.

3.4 Rozhodnutí o výkonu NTOS

Domnívat se, že 100 % pachatelů bude bezproblémově plnit podmínky výkonu TDV, spolupracovat s pracovníkem PMS a plnit soudem uložené přiměřené povinnosti, je myšlenka sice krásná, ale zcela utopická. Zákon musí mít vyřešenou otázku sekundárního sankcionování pachatele, tedy postih odsouzeného za nedodržení podmínek TDV. Tuto problematiku řeší § 61 TrZ. Soud při ukládání TDV stanoví náhradní trest odnětí svobody

až na 1 rok. Tímto krokem je ošetřena situace, kdy by se pachatel vyhýbal nástupu výkonu TDV, bez závažného důvodu porušoval podmínky výkonu tohoto trestu, mařil jeho výkon, či nevedl řádný život. O výkonu tohoto náhradního NTOS může soud rozhodnout i během doby stanovené pro výkon TDV. (§ 61 odst. 1 z. č. 40/2009 Sb., TrZ)

Podle § 334g odst. 1 z. č. 141/1961 Sb., TŘ o výkonu náhradního trestu odnětí svobody (případně o ponechání původního TDV v platnosti) rozhoduje na návrh probačního úředníka, státního zástupce, ale i z vlastní iniciativy, předseda senátu během veřejného zasedání. O svém rozhodnutí pak soud informuje příslušné středisko PMS. V případě, že je ponechán v platnosti TDV, ale pachateli jsou uloženy další dosud neuložené přiměřené povinnosti nebo omezení, kontroluje jejich dodržování PMS.

3.5 Kontrola výkonu trestu

Jakkoliv je dle mého názoru TDV alternativním trestem, který svou podstatou a principy značnou měrou naplňuje koncept restorativní justice a do budoucna v něm vidím značný potenciál, má své limity, které zcela legitimně degradují jeho prezentaci v očích široké veřejnosti, soudců, ale zejména i samotných pachatelů. Výrazným handicapem TDV je zejména legislativní zakotvení způsobů kontroly jeho výkonu, resp. jejich praktické provedení. Ščerba (2014) tuto skutečnost trefně pojmenoval jako snahu jít ruku v ruce s moderními trendy trestního práva i za cenu toho, že je do českého trestního práva zavedeno opatření, na které ale česká justice není dostatečně připravena.

Podle §334b odst. 1 z. č. 141/1961 Sb., TŘ *„Kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje Probační a mediační služba prostřednictvím elektronického kontrolního systému umožňujícího detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem.“* Mimo to je v TŘ zakotvena i kontrola podmínek výkonu TDV spojených s dodržováním přiměřených omezení nebo přiměřených povinností stanovených soudem. (§334c z. č. 141/1961 Sb., TŘ) Podrobnosti kontroly výkonu TDV jsou dle ustanovení § 334h stanoveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Podrobnostmi obsaženými ve vyhlášece rozumíme zejména předmět kontroly, práva a povinnosti odsouzeného a úpravu kontroly prostřednictvím EMS. Další postupy probačních úředníků dále konkretizují interní metodické standardy PMS.

3.5.1 Namátková kontrola ze strany Probační a mediační služby

Ve chvíli, kdy není využíván EMS, je provádění namátkových osobních kontrol pachatele v místě výkonu TDV v soudem stanoveném čase v podstatě jediným prostředkem, jak zkontrolovat plnění trestu. Tuto kontrolu zajišťuje PMS, respektive její pracovníci, kteří tím naplňují tzv. „probační“ složku své práce, jenž jim definuje zákon č. 257/2000 Sb., o PMS, konkrétně § 2 odst. 1:

„Probačí se pro účely tohoto zákona rozumí:

- a) organizování a vykonávání dohledu nad podezřelým nebo nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (...),*
- b) kontrola výkonu trestů nebo trestních opatření (...) nespojených s odnětím svobody,*
- c) kontrola výkonu omezení a povinností uložených podezřelému nebo obviněnému v souvislosti s podmíněným upuštěním od potrestání, (...) nebo výkonem jiných trestů a*
- d) individuální pomoc podezřelému nebo obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“*

Podrobnosti kontroly výkonu TDV jsou stanoveny ustanovením § 334b TŘ a podrobněji také vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, a interními metodickými postupy PMS. Vyhláška pak konkrétně vymezuje způsoby, jakým dochází ke kontrole výkonu TDV. Jedná se zejména o:

- a) „dodržování stanovených podmínek výkonu trestu domácího vězení,*
- b) dodržování přiměřeného omezení, přiměřené povinnosti nebo výchovného opatření anebo dohledu, pokud byly uloženy zároveň s trestem domácího vězení,*
a
- c) vedení řádného života odsouzeným po dobu výkonu trestu“ (§ 1 Vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení)*

S oprávněnými probačními úředníky provést kontrolu výkonu TDV jsou spojeny povinnosti na straně odsouzeného. Odsouzený je povinen umožnit pracovníkovi PMS vstup do místa výkonu trestu a poskytnou mu veškerou sounáležitost při kontrole plnění soudem uložených přiměřených povinností, omezení, podmínek uloženého dohledu a vedení řádného života. (§ 4 odst. 1 Vyhlášky č. 456/2009 Sb.) V případě, že je odsouzenému známo, že nebude moci podmínky výkonu TDV plnit, např. v důsledku hospitalizace nebo jiných nenadálých okolností, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit probačnímu úředníkovi. (§ 4 odst. 2 Vyhlášky č. 456/2009 Sb.)

Osobní namátkovou kontrolu pověřený pracovník provádí v různé dobu podle stanoveného časového rámce, tedy i v noci nebo brzy ráno, a to v doprovodu dalšího pracovníka PMS. (Blanda, 2010) Jestliže je riziko ohrožení pracovníka vyhodnoceno jako minimální, lze mimo noční hodiny kontrolu provádět i bez doprovodu další osoby. (Metodický standard, 2016) Při kontrolách v rizikových lokalitách, nebo pakliže se pracovník domnívá, že v místě výkonu trestu dochází k trestné činnosti, lze naopak žádat o součinnost Policii ČR, případně i Městskou policii. (Blanda, 2010)

Frekvenci namátkových kontrol stanoví probační úředník na základě vyhodnocení rizik případného maření výkonu trestu, tyto kontroly nejsou odsouzenému předem avizovány a v některých případech provádí úředník kontrolu vícekrát během jednoho dne, respektive jedné noci. Tímto způsobem lze alespoň do určité míry zamezit vypočítavosti klienta a jeho opouštění místa výkonu trestu. (Ščerba, 2014)

V případě, že probační úředník nezastihne odsouzeného v rámci kontroly v místě výkonu trestu, zapíše pracovník všechny zjištěné skutečnosti do formuláře „*Sdělení o porušení TDV*“, který zanechá odsouzenému na předem dohodnutém místě s výzvou, aby pachatel kontaktoval pracovníka a podal vysvětlení, proč došlo z jeho strany k porušení podmínek trestu. (Metodický standard, 2016) Klient musí hodnověrně doložit svou nepřítomnost a jím uváděné důvody musí být relevantní. (Polišenská, 2015)

Pokud pracovník vyhodnotí, že došlo k závažnému porušení stanovených podmínek výkonu trestu, informuje o této skutečnosti bezodkladně soud, který výkon trestu nařídil. (Šámal a kol., 2022) Má-li pracovník za to, že s ohledem na závažnost porušení podmínek výkonu TDV, je na místě rozhodnout o přeměně TDV na NTOS, podá soudu návrh na

tuto přeměnu, kde uvede, k jakému porušení podmínek TDV došlo a případně přiloží příslušné důkazní listiny. (Polišenská, 2015) V případě, že se jedná o méně závažné porušení, upozorní probační úředník odsouzeného na zjištěné nedostatky a poučí jej, že v případě opakovaného nedodržování stanovených podmínek, bude soud informovat. (§ 334c odst. 2 z. č. 141/1961 Sb., TR)

3.5.2 Elektronický monitorovací systém

Elektronický monitorovací systém není ve světě žádnou novinkou a podobně jako TDV v průběhu let prošel velkou proměnou. Počátky elektronického sledování sahají do 80. let a za průkopníka této technologie lze označit USA. V současné době je EMS hojně využíván i v evropských státech, nejvíce pak asi v Anglii. Před zavedením elektronického sledování probíhala kontrola klienta pouze hlasovou kontrolou odsouzeného přes pevnou telefonní linku. To vyžadovalo ze strany kontrolujících osob dobrou znalost svých klientů, včetně hlasového projevu. V průběhu let se od tohoto způsobu kontroly upustilo a přešlo se k modernějším technologiím. (Navrátilová, 2009)

V České republice lze EMS uplatnit v zákonem daných situacích jako je např. kontrola výkonu TDV, nahrazení vazby, zákaz přiblížení se k jiné osobě a lokalitě, nebo i zákaz požívání alkoholických nápojů. Prostřednictvím operačního střediska se na realizaci EMS podílí PMS a Ministerstvo spravedlnosti. (Manuál EMS, 2019)

Pomocí nastavených monitorovacích programů lze kontrolovat:

- a) povinnost zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období;
- b) setrvání v příkázané zóně
- c) setrvání mimo zakázanou zónu;
- d) setrvání mimo perimetr chráněné osoby;
- e) zdržení se konzumace alkoholických nápojů. (Elektronický monitorovací systém (EMS))

Ve spojitosti s výkonem TDV hovoříme zejména o bodu a), tedy o povinnosti zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období. Pomocí EMS se tedy zjednodušeně řečeno kontroluje faktický pobyt monitorované osoby v daném obydlí v určeném časovém úseku. Hojně se taktéž užívá kontrola zdržení se

konzumace alkoholických nápojů, což je přiměřené omezení, které může soud pachateli uložit podle § 60 odst. 5 TrZ. (Elektronický monitorovací systém (EMS)) Nicméně výše popsané monitorovací programy lze vzájemně kombinovat. (Manuál EMS, 2019)

Hlavním koordinátorem celého případu je tzv. vedoucí případu. Jedná se o probačního úředníka, který je zodpovědný za celé vedení případu, komunikuje se soudci a státními zástupci, provádí IPŠ a spolupracuje se specialisty EMS. (Manuál EMS, 2019)

Specialista EMS je speciálně proškolený probační úředník, který zajišťuje provoz EMS, provádí činnosti spojené s EMS v terénu (např. instaluje koncová zařízení), společně s vedoucím případu posuzuje bydliště pachatele z hlediska technických podmínek pro výkon EMS. (Manuál EMS)

Operační středisko Ministerstva spravedlnosti zajišťuje nepřetržitý monitoring odsouzených, pakliže dojde k tzv. bezpečnostnímu či provoznímu incidentu, neprodleně kontaktuje monitorovanou osobu a řeší s ní nastalou situaci. Ve chvíli, kdy zjistí, že došlo k porušení podmínek EMS, informuje vedoucího případu, případně kontaktuje Polici ČR, existuje-li k tomu důvod. (Vicherek, 2019)

Jak bylo zmíněno již v kapitole 3.2, taktéž v případě, že se zvažuje kontrola výkonu TDV pomocí EMS, provádí probační úředník na základě pověření příslušným státním zastupitelstvím nebo soudem IPŠ. Postupuje v souladu s Metodickým standardem TDV a mimo standardního posouzení případu svou pozornost zaměřuje také na okolnosti technického charakteru, které by mohly komplikovat nebo znemožňovat zdárný průběh kontroly. Takovými okolnostmi mohou být například nestabilní přívod elektřiny, nedostatečné pokrytí signálem GSM/GPS v místě bydliště, nebo zdravotní omezení pachatele, která vylučují umístění náramku na tělo (např. že má klient kardiostimulátor). (Manuál EMS, 2019)

Co se týče technického zajištění EMS, dovolím si popsat jen základní technický aparát. *„Základnová stanice je zařízení, které se umísťuje v obydlí monitorované osoby. Zařízení vysílá rádiový signál, jehož intenzitu lze nastavit podle velikosti obydlí tak, aby signál pokrýval obydlí v celém rozsahu.“* (Vicherek, 2019, s. 39) Na dolní končetinu monitorované osoby je pomocí pevně připojeného popruhu umístován náramek. Pokud není náramek v dosahu základnové stanice, aktivuje se modul GPS

a lokalizuje se místo, kde se náramek nachází. V případě, že dojde k přerušení popruhu, je tato skutečnost automaticky hlášena operačnímu středisku. Komunikátor, který je při nasazení náramku poskytnut monitorované osobě, je de facto mobilní telefon, který slouží ke komunikaci mezi domácím vězněm a PMS, případně operačním střediskem. (Vicherek, 2019) „*Informační systém EMS přijímá, eviduje a vyhodnocuje údaje ze všech zařízení umístěných u monitorovaných osob. Pokud jsou získaná data v rozporu s nastavenými podmínkami výkonu TDV, (...), upozorní ihned pracovníky operačního střediska EMS.*“ (Vicherek, 2019, s. 39)

Zavedením EMS se automaticky nevytrácí namátkové kontroly ze strany probačního úředníka. Tyto kontroly zůstávají alespoň v intenzitě 1x měsíčně a většinou jsou doplněny i o návštěvy odsouzeného na středisku PMS. Při těchto setkáních se probační úředník zaměřuje zejména na kontrolu plnění uložených přiměřených povinností a omezení, pomáhá odsouzenému se řešením jeho problémů a celkově mu poskytuje podporu. (Manuál EMS, 2019)

3.6 Problémy spojené se zaváděním EMS v ČR

Otázka EMS v České republice je aktuální již od samých počátků zavedení TDV do české justice v roce 2010. V polovině roku 2012 byl zahájen pilotní projekt „Elektronický monitoring odsouzených“. Cílem tohoto projektu, do něhož bylo zapojeno 43 dobrovolníků z řad odsouzených a 4 probačních úředníků, bylo experimentálně otestovat provoz EMS a získané zkušenosti využít pro přípravu zavedení tohoto způsobu kontroly odsouzených do ostrého provozu. (Vicherek, 2019) Na základě úspěšného pilotního projektu byla v roce 2013 zveřejněna zakázka na dodávku a zajištění provozu zařízení sloužících k EMS. Amnestií prezidenta republiky ale došlo k prominutí všech uložených TDV, zakázka se tak stala nerentabilní a z tohoto důvodu neproběhla. (Vicherek, 2019)

Zakázka byla znovu vypsána v roce 2015, ale následně byla pro malý zájem účastníků zrušena. Další zakázka byla vypsána v roce 2016 a vítězem soutěžního dialogu byla vyhlášena izraelská firma SuperCom. Ta v první fázi dodala PMS 280 náramků za více než 15 milionů korun, a také zajistila příslušné vybavení, software a zajistila zaškolení pracovníků PMS. Bylo přislíbeno, že v následujících 6 letech bude možno využívat až

2 tisíce náramků. Ostrý provoz byl zahájen v polovině září roku 2018. (Elektronické náramky jsou v ostrém provozu)

Během roku 2020 informoval resort spravedlnosti o hrozícím přechodném omezení EMS, neboť firma SuperCom nedodala sadu 120 náramků. Tyto náramky, které měla PMS obdržet již na podzim roku 2019, obdržela až v květnu 2020, přičemž část dodaných zařízení byla nefunkční a část slibovaných náramků nebyla vůbec dodána. (Náramky a jejich nejistá budoucnost, 2020) Tehdejší ministryně spravedlnosti Marie Benešová upozornila na to, že z jejího pohledu nezodpovědné chování dodavatele může zapříčinit ztrátu důvěry v EMS a celý TDV v očích veřejnosti. (Firma nedodala elektronické náramky pro domácí vězně, hrozí omezení monitoringu) Dodavatel náramků se vůči kritice ze strany PMS a ministerstva spravedlnosti důrazným způsobem ohradil. Nutno podotknout, že došlo na slova ministryně Benešové, protože mediální tahanice důvěru veřejnosti v EMS a TDV rozhodně nepodpořily.

Spory mezi PMS a společností SuperCom vyvrcholily ukončením provozu EMS na konci listopadu 2021. Kontrola formou EMS skončila v ČR po více než 3 letech, přičemž za tuto dobu byla kontrola pomocí náramků použita u více než 600 odsouzených. (Nekvasilová, 2022) PMS se tedy vrátila k namátkovým kontrolám. Aktuálně má PMS v plánu obnovit provoz EMS v druhé polovině roku 2023. Koncem roku 2022 byla zveřejněna zakázka na nového dodavatele náramků za 135 milionů, zájemci mohli předkládat své nabídky do 20. března 2023 a vítěz prozatím není znám. (Další pokus. Probační služba vypsalala zakázku na náramky pro vězně za 135 milionů, online)

Z výše popsaného vyplývá, že zavádění EMS do ČR provází celou dobu řada problémů, a pravděpodobně se nelze divit tomu, že tento způsob kontroly a v podstatě celý TDV nebudí v odborné i laické veřejnosti příliš velkou důvěru. Objevují se například názory, že EMS se v naší republice nevyplatí zavádět, protože se TDV využívá jen v minimální míře. Kursová (Kursová in Strémy, 2014, s. 327) trefně oponuje, že souvislost je přesně opačná, „*když TDV není ve větší míře ukládán právě z důvodu chybějícího elektronického monitoringu, když současný způsob výkonu tohoto trestu u soudců zcela oprávněně budí značné pochybnosti o efektivitě této kontroly.*“ Přitom nelze tvrdit, že by ze strany soudců nebyla vůle tento trest ukládat častěji. Po zavedení EMS došlo v prvním půl roce k nárůstu evidovaných případů o 23 % ve srovnání se stejným obdobím o rok dříve. (Januš, 2020)

V neposlední řadě zmiňme kritiku Scheinosta (2014), který ve spojitosti s namátkovým způsobem kontrol upozorňuje na nedostatečné personální zajištění PMS, z toho logicky vyplývající nízkou četnost prováděných kontrol, a tedy nízkou efektivitu. Taktéž tento způsob kontroly umožňuje odsouzenému uplatňovat účelová tvrzení, kterými omlouvá svou nepřítomnost v místě bydliště v době, kdy probační úředník prováděl namátkovou kontrolu (např. že nefungoval zvonek, ale odsouzený doma byl). V případě kontroly pomocí EMS by byly tyto výmluvy odsouzeného zcela bezpředmětné. Někdy jsou namátkové kontroly ze strany pracovníka PMS označovány dokonce za plýtvání lidským potenciálem. Probační úředníci by neměli sloužit jako hlídací psi klienta, ale měli by mít více prostoru se zaměřit také na pomoc klientovi při řešení jeho problémů, usměrňovat jej k vedení řádného života a samozřejmě také kontrolovat plnění přiměřených omezení a povinností. (Scheinost, 2014)

III. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se věnuje popisu a analýze 4 kazuistik spojených s TDV, kdy tyto kazuistiky demonstují teoretická východiska a postupy v praxi. Analýzou je pak zejména myšleno zhodnocení aktuální podoby kontroly výkonu TDV – tedy namátkové kontroly ze strany probačního úředníka. Mimo to si práce klade za cíl zhodnotit i další dílčí výzkumné cíle.

4 METODIKA VÝZKUMU

Jak bylo zmíněno v teoretické části práce, dlouhá a nynější opětovná neexistence elektronického monitoringu je něco, co dlouhodobě rezonuje odbornou i laickou veřejností a podle všeho degraduje postavení TDV nejen v očích odborníků a laiků, ale i samotných pachatelů. Tato kritika byla podnětem pro stanovení hlavního cíle této práce, tedy zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu TDV. Předmětem zájmu bylo zjistit, zda je skutečně tak neefektivní, jak tvrdí literatura.

4.1 Hlavní cíl a dílčí cíle

Hlavním cílem (HC) práce je zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu TDV ze strany probačního úředníka.

Vedle hlavního cíle práce byly stanoveny i dílčí cíle (DC) práce. Vyhodnocení stanovených DC bude provedeno na základě analýzy konkrétních částí kazuistiky, přičemž tyto části byly pro větší přehlednost a účely této práce označeny za výzkumné otázky (VO). Struktura kazuistiky bude blíže popsána v kapitole 4.4.

Stanovené dílčí cíle jsou:

DC1: Zjistit, zda má na plnění TDV vliv původní trestná činnost pachatele.

Předmětem zkoumání bude zjistit, zda lze vypočítat vliv původní trestné činnosti na plnění TDV. V takovém případě by teoreticky bylo možné spekulovat o zúžení množiny pachatelů, resp. o aplikaci TDV pouze na vybrané trestné činy. K vyhodnocení tohoto dílčího cíle bude sloužit analýza VO1 – charakteristiky úvodní trestné činnosti pachatele.

DC2: Zjistit, zda mají na plnění TDV vliv osobní a sociální poměry pachatele.

Základním stavebním kamenem pro tuto výzkumnou otázku je předpoklad, že pachatel s kompletním a stabilním rodinným zázemím bude motivován k řádnému plnění podmínek výkonu TDV spíše než klient, jehož osobní a sociální vazby mu neposkytují takovou míru podpory. K naplnění tohoto cíle povede vyhodnocení výzkumných otázek VO2 a VO3 – tedy částí „osobní a sociální poměry obviněného“ a „šetření v místě bydliště“.

DC3: Zjistit, jakou roli sehrávají další orgány činné v trestním řízení v procesu kontroly plnění podmínek výkonu TDV.

Tato otázka má přímou vazbu na hlavní výzkumnou otázku, jelikož se vztahuje již k faktické kontrole plnění podmínek TDV. Z odborné literatury vyplývá, že v případě neexistence EMS může být spolupráce s dalšími orgány činnými v trestním řízení v podstatě jediným posilujícím prvkem pro zefektivnění kontroly výkonu trestu namátkovým způsobem. Předmětem zkoumání je tedy zjistit, do jaké míry se tato teoretická predikce protíná s praxí. Pro účely DC3 byla za výzkumnou otázku VO4 označena část kazuistiky nazvaná jako „spolupráce s PMS“.

Tabulka 1 Transformační tabulka

Hlavní výzkumný cíl: zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu TDV ze strany probačního úředníka.			
Dílčí výzkumný cíl	Zdroj zjišťování	Způsob zjišťování	Výzkumná otázka
DC1: Zjistit, zda má na plnění TDV vliv původní trestná činnost pachatele.	analýza a studium dokumentů	případová kazuistika	VO1 – charakteristika úvodní části trestné činnosti
DC2: Zjistit, zda mají na plnění TDV vliv osobní a sociální poměry pachatele.	analýza a studium dokumentů	případová kazuistika	VO2 – osobní a sociální poměry obviněného; VO3 – šetření v místě bydliště
DC3: Zjistit, jakou roli sehrávají další orgány činné v trestním řízení v procesu kontroly plnění podmínek výkonu TDV.	analýza a studium dokumentů	případová kazuistika	VO4 – spolupráce s PMS

4.2 Výzkumná strategie zkoumání

Kazuistika neboli případová studie se řadí do výzkumných metod tzv. kvalitativního výzkumu. Hendl (2008) uvádí, že v případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. Množství zjišťovaných dat je základním odlišujícím faktorem od statistického šetření, kde shromažďujeme většinou jen malé množství dat, zato od velkého počtu respondentů. „V případové studii jde o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe porozumíme jiným podobným případům. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí. Může se srovnat s jinými případy, provádí se také posouzení validity výsledků.“ (Hendl, 2008, s. 104)

4.3 Průběh sběru dat

Nezbytným krokem pro tvorbu a následnou analýzu kazuistik je sběr všech potřebných dat. Data pro tuto bakalářskou práci byla získávána zejména z rozsudků příslušného soudu, spisové dokumentace PMS a osobní dokumentace klientů (např. nájemní či pracovní smlouvy). Jelikož se jednalo o případy v době získávání dat již uzavřené, nebylo možné zjišťovat doplňující informace či si vyjasňovat případné nejasnosti přímo s klientem, což by bylo možné považovat za určitý handicap práce a bylo by na místě pochybovat o komplexním zpracování kazuistik. Tento nedostatek byl eliminován přímým kontaktem s pracovníkem PMS, který všechny případy vedl, a byl proto kompetentní osobou pro doplnění případných nesrovnalostí.

Pro dosažení tohoto cíle jsem se rozhodla využít nástroje kvalitativního výzkumu, konkrétně analýzy kazuistik klientů, kterým byl uložen trest domácího vězení. V rámci předmětu *Souvislá praxe I* a *Souvislá praxe II*, přičemž tyto praxe jsem absolvovala na středisku Probační a mediační služby v Nymburce, jsem si od vedoucího pracovníka vyžádala několik spisů týkajících se pachatelů, kterým byl uložen TDV. Do výběru konkrétních spisů jsem žádným způsobem nezasahovala, probační úředník nebyl ani informován o cíli mé práce, aby nedošlo ke zkreslení výsledků a určité formě podjatosti. Probační úředník mi poskytl 6 spisů, přičemž 2 spisy jsem ze své studie vyřadila, protože obou případů se dotkla amnestie prezidenta Václava Klause v roce 2013. U jednoho klienta nedošlo ani k zahájení výkonu TDV a druhý klient vykonával trest zhruba jen měsíc, a proto byl tento případ z mého pohledu nerelevantní pro výzkum této práce, neboť nelze předvídat, jakým směrem by se dále ubíralo plnění výkonu trestu ze strany pachatele.

Zbývající 4 případy jsem rozpracovala podle struktury, jejíž odůvodnění a popis jednotlivých bodů detailněji objasňuji v kapitole 4.4. Obecně lze ale říci, že struktura z velké míry kopíruje podobu spisové dokumentace PMS.

Všechny kazuistiky byly zpracovány v souladu s Etickým kodexem PMS takovým způsobem, aby nedošlo k porušení mlčenlivosti – jména konfrontovaných klientů jsou fiktivní.

4.4 Způsob zpracování získaných dat

Vytěžená data byla dále zpracována do jednotné podoby, přičemž struktura kazuistik byla zvolena tak, aby umožnila přehledné zobrazení veškerých aspektů jednotlivých případů pro vytvoření celistvého pohledu na dané případy a jejich srovnání navzájem. Označení VO1-VO4 souvisí s vyhodnocením dílčích cílů práce (viz transformační tabulka).

Struktura kazuistiky:

- Charakteristika úvodní části trestné činnosti (VO1)
- Osobní a sociální poměry obviněného (VO2)
- Šetření v místě bydliště (VO3)
- Stanovisko PMS
- Spolupráce s PMS (VO4)
- Sumarizace

První aspekt byl nazván jako „charakteristika úvodní části“. Jedná se o uvedení do problematiky případu na základě rozsudku příslušného soudu, který v dané věci rozhodl – to znamená popis trestné činnosti a trestních důsledků z ní vyplývajících.

Do osobních a sociálních poměrů obviněného řadíme zejména rodinnou, zdravotní a pracovní anamnézu. Jak bylo popsáno v teoretické části práce, jedná se o důležité faktory, které hrají významnou roli již v rámci IPŠ a jsou jedním z klíčových hledisek pro samotné uložení/neuložení TDV. V průběhu výkonu trestu se pak jedná o aspekty, které mohou nezanedbatelným způsobem formovat pachatelův přístup k odčinění spáchané trestné činnosti a mohou napomoci jeho snazší resocializaci.

Šetření v rámci bydliště podrobně popisuje klientovou bytovou situaci, což je hledisko, které v rámci IPŠ a při samotném plnění trestu neskýtá mnoho manipulačního prostoru – to znamená, že pokud má klient práci na směny, není to překážkou pro uložení TDV. Pokud ale klient nemá kde bydlet, nebo toto místo nesplňuje podmínky pro uložení TDV, tento trest mu uložit nelze.

Stanovisko PMS k uložení TDV bylo ve všech případech kladné.

Hledisko spolupráce s PMS v sobě zahrnuje vlastní hodnocení probačního úředníka, jak jsou plněna uložená opatření. Kontrolu provádí jednak namátkovými kontrolami v místě bydliště, dále pak dle uložených opatření – např. testováním na přítomnost omamných a psychotropních látek či kontrolou docházky u zaměstnavatele klienta. V tomto bodě je také popsána případná spolupráce s dalšími orgány činnými v trestním řízení (OČTŘ)

Závěr jednotlivých kazuistik vychází ze závěrečných zpráv pro soud či státní zastupitelství, zohledňuje míru nápravy a následné doporučení pro výše zmíněné orgány činné v trestním řízení.

Na konci každé kazuistiky nechybí krátké zhodnocení dílčích cílů vzhledem k jednotlivým případům.

5 POPIS A INTERPRETACE DAT A DOSAŽENÝCH VÝSLEDKŮ

Následující tabulka má sloužit jako rychlá a přehledná charakteristika jednotlivých kazuistik, umožňuje čtenáři se v jednotlivých případech lépe a rychleji zorientovat, případně jednotlivé dílčí charakteristiky klientů mezi sebou porovnat.

Tabulka 2 Přehled kazuistik

	Klient č. 1 – David P.	Klient č. 2 – Jakub R.	Klient č. 3 – Martin R.	Klient č. 4 – Matěj P.
úvodní trestná činnost	maření výkonu úředního rozhodnutí + ohrožení pod vlivem návykové látky	přeměna OPP na TDV (zanedbávání uložené vyživovací povinnosti)	maření výkonu úředního rozhodnutí (zákaz řízení motorových vozidel)	přeměna NTOS na TDV
osobní a sociální poměry	svobodný, bezdětný, invalidní klient (schizofrenie), částečně pracující	klient žijící sám, uložena vyživovací povinnost, zaměstnán jako číšník	svobodný, žijící s přítelkyní a synem; OSVČ	zázemí zajištěno u matky klienta
šetření v místě bydliště	rodinný dům ve vlastnictví klientovy matky, společné soužití s matkou	nájemní byt 1+1, dobře dostupný, bez rizika pro pracovníka PMS	městský byt, smlouva vedena na přítelkyni, bez rizika pro pracovníka PMS	rodinný dům ve vlastnictví družky otce
stanovisko PMS	kladné	kladné	kladné	kladné
spolupráce s PMS	víceméně plnil stanovené podmínky, žádná výraznější porušení	4x prokazatelné maření výkonu TDV (2x zjištěno PMS, 2x zjištěno PČR)	nejdříve odsouzen k NTOS, následně vykonal TDV, podmínky plnil	klient mařil výkon TDV, páchal další trestnou činnost, bylo proti němu zahájeno další trestní stíhání
sumarizace	plnil podmínky, nicméně později odsouzen k NTOS za výrobu omamných látek	nevykonaný trest přeměněn na NTOS	klient se osvědčil	přeměněn zbytku trestu na NTOS + odsouzen k NTOS za další trestnou činnost

5.1 Individuální kazuistiky klientů PMS

5.1.1 Klient č. 1 – David P.

Charakteristika úvodní části TČ

Klient, 30 let. Dříve 6x vyslýchán pro trestný čin, dřívější uložené tresty: podmíněné tresty odnětí svobody, obecně prospěšné práce, zákaz řízení motorových vozidel. Nyní se dopustil řízení automobilu pod vlivem alkoholu, a to za současně uloženého zákazu řízení motorových vozidel. Tedy a) vykonával ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, činnost, při které by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí nebo způsobit značnou škodu na majetku, b) mařil výkon rozhodnutí soudu tím, že vykonával činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána. Tím spáchal a) přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 TrZ, b) přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TrZ. Okresní soud uložil klientovi úhrnný trest domácího vězení v trvání 10 měsíců podle § 337 odst. 1 TZ s použitím § 43 odst. 1 TrZ a § 60 TrZ.

Osobní a sociální poměry obviněného

Bylo zjištěno, že klient byl svobodný a bezdětný. V době šetření v místě bydliště žil v rodinném domě, který patřil do vlastnictví jeho matky a byl zatížen hypotékou, ke které ale klient neměl žádnou vazbu. Co se týče vzdělání, klient maturitním vysvědčením doložil ukončené středoškolské vzdělání. Měl ještě 3 nevlastní sourozence, ti ale už se svými rodinami žili na jiných adresách.

Klient byl cca od roku 2006 uznán plně invalidním – invalidita III. stupně. Důvodem byla diagnostikovaná bipolární porucha osobnosti. Jeho aktuálním příjmem byla částka 12400 Kč, ze které přispíval na chod domácnosti a zabezpečoval své výdaje. Žádné půjčky dle svého vyjádření i vyjádření rodiny neměl. Ve sledované době neměl klient žádné stále zaměstnání. Svě matce vypomáhal v rodinné dílně na výrobu klíčů. Dále pomáhal v občanském sdružení, které v místě bydliště provozovalo internetovou síť, a to jako správce sítě. Tuto činnost vykonával pouze přes den.

Klientovy zájmy souvisely s jeho vzděláním a prací. Jako koníčky uváděl počítače, spravování internetové sítě, ale i kulturu a sport. Jako nejzásadnější pro svou osobu klient uvedl, že je členem Římskokatolické farnosti. Klient se pravidelně zúčastňoval nedělních

bohoslužeb. Potvrzení o členství a době trvání bohoslužby dodatečně dodal pracovníkům střediska PMS Nymburk. Nicméně již při nařízení časové výměry trestu domácího vězení musel být na toto brán zřetel, byla tedy stanovena výjimka ve výkonu TDV, a to pro návštěvu bohoslužby.

Šetření v místě bydliště

Jednalo se o rodinný dům se zahradou ve vlastnictví matky klienta, součástí domu byla i malá dílna na výrobu klíčů, dále kůlna, dvě garáže a pozemek spojený se dvorem o velikosti 1080 m². Dům měl dva vchody a byl průchozí. Klient využíval dvě místnosti v domě, a to obývací pokoj a ložnici. Matka měla pro svou potřebu rovněž dva pokoje. Kuchyně a sociální zařízení bylo společné. Klient dále využíval prostory dílny, kde rovněž vypomáhal. Dílna fungovala v odpoledních hodinách převážně od 16:00 do 19:00. Klient také využíval zahradu, která sloužila i jako terapeutický nástroj při atakách schizofrenie, kterou klient trpěl. V areálu zahrady se nacházel kotec s německým ovčákem, který by však kontrole trestu neměl bránit, neboť by byl majiteli uzavřen.

Dům byl dobře přístupný, do obce se lze dostat automobilem, vlakem i autobusem. Zvonek v domě byl funkční, dobře slyšitelný nejen v budově, ale i v zahradě. Matka souhlasila s výkonem TDV v místě společného bydliště. Uvedla, že bude nápomocna výkonu TDV i již dříve uloženého zákazu řízení motorových vozidel.

Rizikem pro vykonatelnost trestu byla diagnostikovaná schizofrenie klienta. Při atace nemoci bylo možné, že klient opustí vymezený prostor výkonu TDV. Toto riziko snižoval fakt, že se objekt, v němž byl trest vykonáván, nacházel na velkém pozemku. Klient tedy mohl pobývat na zahradě. Jiná rizika pro vykonatelnost trestu ani pro kontrolující osoby nebyla zjištěna.

Stanovisko PMS

Stanovisko PMS k výkonu TDV bylo kladné.

Spolupráce s PMS

Klient plnil podmínky výkonu TDV, pracovník PMS hodnotil průběh výkonu kladně i přes skutečnosti, kdy klient v několika případech 100 % neplnil podmínky vyplývající z tohoto trestu (1x spal a 6x se telefonicky omluvil za pozdní příchod do místa bydliště, u každého pozdního příchodu zpoždění nepřesáhlo 1 hodinu).

Sumarizace

Klient po dobu 6 měsíců plnil stanovené podmínky TDV v uspokojivé míře, nicméně po této době bylo proti klientovi zahájeno trestní stíhání za nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle ustanovení § 283 odst. 1 TZ, kterého se měl klient dopouštět v několika případech v době před uložením TDV i během něj. Od probačního úředníka bylo zjištěno, že klient byl později odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Vyhodnocení dílčích cílů

Vzhledem ke klientově bohaté trestní minulosti by šlo očekávat, že nebude plnit podmínky výkonu TDV. Tuto predikci podporuje i fakt, že k TDV byl odsouzen mimo jiné za maření výkonu úředního rozhodnutí, a proto nelze očekávat z jeho strany vysokou míru respektu k ukládaným sankcím. Klient se sice osvědčil, a proto by se dalo konstatovat, že úvodní trestná činnost v jeho případě neměla na plnění podmínek výkonu TDV vliv, ale jak bylo zpětně zjištěno, klient se během výkonu TDV dopouštěl další trestné činnosti, tedy minimálně nevedl řádný život. V tomto případě lze tedy konstatovat, že klientova úvodní trestná činnost, která vedle k uložení TDV, měla určitý vliv na plnění podmínek výkonu trestu. Z kontextu klientovy rodinné a sociální situace by šlo předpokládat, že jeho stabilní rodinné zázemí a angažovanost v občanském sdružení a církvi bude mít na klienta a jeho motivaci plnit podmínky výkonu trestu pozitivní vliv. Tato predikce se ale nepotvrdila, a ani stabilní zázemí a podpora rodiny neodradila klienta od páčání další trestné činnosti. Je ale na místě diskutovat o tom, do jaké míry klienta kromě sociálního zázemí ovlivňovala i jeho diagnostikovaná schizofrenie. Spolupráce s dalšími OČTŘ během doby, kdy bylo s klientem ze strany PMS spolupracováno nebyla zahájena, a až zpětně bylo zjištěno, že proti klientovi bylo zahájeno další trestní řízení.

5.1.2 Klient č. 2 – Jakub R.

Charakteristika úvodní části TČ

Klient, 38 let. Klientovi byl nejprve uložen trest OPP ve výměře 300 hodin za zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 2 TrZ. Klient z uloženého trestu nevykonal ani jednu hodinu, navíc nadále zanedbával uloženou vyživovací povinnost vůči svému nezletilému synovi. Na základě tohoto zjištění mu byl soudem trest OPP ve výměře

300 hodin přeměněn na TDV v trvání 300 dní podle § 65 odst. 2 písm. a) a § 60 odst. 1 TrZ.

Osobní a sociální poměry obviněného

Klient žil sám. Kontakty udržoval se svými rodiči, kteří žili ve východních Čechách. Klient uvedl, že je navštěvuje sporadicky, a to vzhledem k pracovnímu vytížení. Rodiče jej pravidelně jezdili navštěvovat, což zůstalo i v případě přeměny trestu OPP na TDV.

Klient měl uloženou vyživovací povinnost. Se svou bývalou manželkou se klient domluvil na tom, že bude pravidelně hradit 2000 Kč/měsíčně běžnou vyživovací povinnost a 1000 Kč/měsíčně splátku dlužného výživného. Toto klient činil. Se svou bývalou manželkou byl v občasném telefonickém kontaktu. Klient byl zaměstnán jako číšník, a to na krátký a dlouhý pracovní týden, což bylo zohledněno v časovém vymezení TDV. Co se týká vztahů v komunitě, ve které žil, klient měl dobré sousedské vztahy a nebyl vůči okolí konfliktní. Jeho denní režim ovlivňovala pouze směnnost v zaměstnání. Vyhraněné koníčky nebo zájmy vzhledem k pracovnímu vytížení neměl.

Šetření v místě bydliště

Klient obýval sám byt o velikosti 1+1 ve třetím nadzemním patře většího renovovaného bytového domu, který měl dva vchody. K bytu nenáležely žádné další prostory, které by klient užíval. Jednalo se o nájemní byt, tedy klient měl bydlení zajištěno nájemní smlouvou, kterou předložil. Nájemní smlouva byla podepsána do konce roku (šetření bylo provedeno v 6. kalendářním měsíci roku). K případnému výkonu TDV v bytě se souhlasně vyjádřila majitelka bytu písemnou formou. Bydliště klienta bylo dostupné bez komplikací, a to jak hromadnými dopravními prostředky, tak automobilem. U vchodu bytového domu byly zvonky na jednotlivé bytové jednotky. Klientovo jméno na zvoncích chybělo. Klient toto doplnil, stejně tak doplnil své jméno na poštovní schránce, která k bytu náležela.

Stanovisko PMS

Stanovisko PMS ČR k možné přeměně trestu OPP na TDV bylo kladné. Klient měl zajištěny podmínky pro kontrolu výkonu TDV. Měl stabilní zázemí v podobě bydlení v nájemním bytě, který měl zajištěn nájemní smlouvou s dlouhodobým pronájmem. Majitelka bytu souhlasila s možností výkonu tohoto trestu. Pro uložení TDV rovněž hovořilo i to, že klient v dané době plnil soudem stanovenou povinnost hrazení běžného

výživného a dlužného výživného, což pravidelně dokládal v rámci podmíněného odsouzení s dohledem PMS Nymburk. V případě přeměny trestu OPP na trest nepodmíněný by se klient dostal do platební neschopnosti, což by zapříčinilo i neplnění této povinnosti. Vzhledem k tomu pracovník PMS usoudil, že je účelnější ponechat výše jmenovaného na svobodě, ale pod trestem TDV.

Spolupráce s PMS

Od nařízení výkonu TDV bylo provedeno 60 namátkových kontrol v místě bydliště klienta. V průběhu výkonu TDV klient prokazatelně ve 4 případech mařil výkon TDV tím, že nebyl v místě svého bydliště. Ve dvou případech bylo toto zjištěno pracovníky střediska PMS v Nymburce, kteří prováděli namátkovou kontrolu výkonu TDV, a ve dvou případech byl mimo své bydliště ztotožněn hlídkou Obvodního oddělení Policie ČR (dále OOP) Milovice. V rámci usnesení o přeměně nevykonaného trestu OPP na TDV nebyly klientovi uloženy přiměřené povinnosti ani omezení. Nicméně z původního rozhodnutí měl klient uloženou povinnost řádně plnit běžnou vyživovací povinnost a hradit dlužné výživné. K této povinnosti klient potvrzení nedoložil. Později doložil, že je vyšetřován PČR, a to opětovně za neplnění vyživovací povinnosti.

Sumarizace

Výkon TDV zhodnotil pracovník PMS negativně. Klient nesplnil podmínky výkonu TDV. Klient vykonával TDV 197 dní, v jejichž průběhu ale výkon TDV mařil. Na základě těchto zjištění rozhodl OS v Příbrami takto: podle § 61 TrZ se u odsouzeného Jakuba R. přeměňuje trest domácího vězení na trest odnětí svobody v trvání 103 dní. Podle § 56 odst. 2 písm. b) TrZ se odsouzený zařazuje pro výkon trestu odnětí svobody do věznice s dozorem.

Vyhodnocení dílčích cílů

Podobně jako u prvního klienta i v tomto případě vedlo k uložení TDV maření výkonu dříve uloženého trestu. Klient nevykonával ani jednu hodinu uloženého trestu OPP a dále zanedbával uloženou vyživovací povinnost. Následně mařil i výkon TDV, a proto lze konstatovat, že úvodní trestná činnost (v tomto případě myšleno maření výkonu trestu OPP) měla vliv na plnění výkonu TDV. Ze spisové dokumentace není patrná explicitní podpora rodiny, komunity, nebo přátel. Lze tedy spekulovat o tom, zda by klient k výkonu trestu přistupoval odlišným způsobem, kdyby na něj pozitivně působilo jeho

okolí. Na druhou stranu alespoň vzhledem ke stabilnímu bydlení a zaměstnání by se dala očekávat vyšší míra zodpovědnosti k plnění TDV. Jak vyplývá z kazuistiky, klient 4x mařil výkon TDV, přičemž ve dvou případech byla tato skutečnost zjištěna ze strany dalších OČTŘ. Součinnost s dalšími OČTŘ se ukázala jako důležitá, otázkou totiž zůstává, zda by tyto konkrétní maření PMS odhalila v případě, že by klienta neztotožnily hlídky PČR mimo bydliště v době, kdy měl být prokazatelně v místě bydliště a plnit TDV.

5.1.3 Klient č. 3 – Martin R.

Charakteristika úvodní části trestné činnosti

Klient, 23 let. Klient opakovaně porušoval uložený zákaz řízení motorových vozidel, v posledním případě i přes skutečnost, že tak učinil během uložení alternativního trestu OPP. Byl tedy shledán vinným, že mařil výkon rozhodnutí soudu a jiného orgánu veřejné moci tím, že vykonával činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána, tím spáchal přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 1 písm. ema) TrZ a za to byl odsouzen podle § 337 odst. 1 TrZ s použitím § 60 odst. 1 TrZ k trestu domácího vězení v délce trvání 5 měsíců. A zároveň podle § 73 odst. 1 TrZ byl klientovi uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v délce trvání 1 roku.

Osobní a sociální poměry obviněného

Klient byl svobodný a společně se svojí partnerkou Lenkou N. vychovával nezletilého syna Štěpána (v době před rozhodnutím soudu byly synovi 4 měsíce). Klient byl nedoučen v oboru automechanik, dokončenou měl tedy pouze povinnou školní docházku. Klient doložil, že se žíví jako OSVČ v oboru opravy silničních motorových vozidel. Dle svého vyjádření i vyjádření své družky neměl žádného zaměstnance a práci se i z tohoto důvodu věnoval 7 dní v týdnu. Co se výtěžku týče, ten činil průměrně kolem 20-25 tisíc Kč čistého, závisle na úspěšnosti daného měsíce – respektive počtu zakázek. Ze svého výtěžku si klient platil odvody na zdravotní a sociální pojištění, dále nájemné a energie a další soukromé výdaje, toho času zvýšené, jelikož partnerka pobývala na mateřské dovolené. Co se volnočasových aktivit týče, jak už bylo popsáno výše, klient většinu svých dní trávil především v práci, kde ho často navštěvovala družka se synem, jiné aktivity klient nevedl, bohoslužeb se nezúčastňoval.

Šetření v místě bydliště

V rámci šetření v místě bydliště bylo zjištěno, že se jedná o městský byt ve 3. patře panelového domu, dispozičně 2+1. Pronájem bytu byl ošetřen smlouvou mezi městem a družkou klienta paní Lenkou N. na dobu neurčitou. Družka klienta byla šetření po celou dobu přítomna, po poučení ze strany pracovníka PMS s možností výkonu TDV v bytě souhlasila, což stvrdila i písemně. Co se týče přístupu k bydlení, město Milovice je dobře dostupné autem, vlakem i autobusem, v případě vlakového spojení se panelový dům nacházel asi 15-20 minut pěšky od vlakového nádraží. Během šetření bylo odzkoušeno, že zvonek i bzučák, kterými musí klient otevřít hlavní dveře domu, fungují a nebyla zjištěna ani žádná další rizika nebo překážky, které by znemožňovaly výkon TDV.

Stanovisko PMS

Na rozdíl od předešlých případů byla PMS v kontaktu s klientem ještě před zahájením přípravného řízení, protože se jednalo o klienta, který byl na středisku evidován ohledně trestu OPP. Stanovisko k uložení TDV bylo ze strany PMS kladné s tím, že vzhledem ke klientově aktuální životní situaci doporučila PMS uložení trestu v maximální výměře do 4-5 měsíců

Spolupráce s PMS

Klient 5 dní po uložení trestu spáchal další trestnou činnost, za kterou byl odsouzen k NTOS. Po 9 měsících bylo zjištěno, že klient byl z výkonu trestu podmíněčně propuštěn. Tato informace byla okamžitě předána Okresnímu soudu v Nymburce, který středisko PMS prověřil k projednání TDV. Došlo tedy k telefonické kontaktování klienta, kdy klient byl informován o tom, že TDV nebyl zrušen žádným souhrnným trestem a vzhledem k tomu je trest vykonatelný. Klient uvedl, že ve vykonání TDV nevidí ze své strany žádný problém. Na základě toho byl domluven termín osobního jednání v místě bydliště, kde nebyly zjištěny žádné změny nebo překážky, které by znemožňovaly výkon TDV, proto byl trest znovu nařízen.

Během doby trvání výkonu TDV klient 1x změnil zaměstnání, kdy začal pracovat ve směnném provozu, což vedlo ke změně doby výkonu trestu, která se v druhé polovině trvání výkonu TDV lišila na základě směnnosti práce klienta (ranní/odpolední režim). Klient taktéž změnil místo bydliště.

Společně s TDV v trvání 5 měsíců byl výše jmenovanému klientovi rovněž uložen zákaz řízení všech motorových vozidel, a to na dobu jednoho roku. O uložení tohoto

druhu trestu, tedy o uložení a nařízení výkonu TDV i o zákazu řízení byla informována PČR OOP Milovice. Po celou dobu výkonu TDV nebyly PMS sděleny informace, že by policisté z obvodního oddělení Milovice jmenovaného projednávali v nové trestní věci. Rovněž PMS nezaznamenala informace o tom, že by klient porušil daný zákaz.

Během doby trvání TDV bylo provedeno 39 namátkových kontrol. Při každé z těchto kontrol výkonu TDV byl klient přítomen v místě bydliště, tedy v místě výkonu trestu. Ani v jednom případě nedošlo k porušení výkonu tohoto trestu.

Sumarizace

Klient se na základě zjištěných skutečností a výsledku namátkových kontrol osvědčil. Po vypršení TDV a klientovu osvědčení byl vygenerován aktuální opis z rejstříku trestů klienta. Bylo zjištěno, že od uložení trestu domácího vězení klient byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Tento trest vykonal před nařízením výkonu trestu domácího vězení. Od nařízení výkonu TDV klient nebyl pravomocně odsouzen.

Vyhodnocení dílčích cílů

Taktéž v případě třetího klienta došlo k uložení TDV na základě maření výkonu dříve uloženého trestu. A i přestože byl klient ještě před výkonem TDV odsouzen k NTOS, jeho dřívější trestní minulost a laxní přístup k dodržování podmínek výkonu uloženého trestu neměla vliv na dodržování podmínek výkonu TDV. U klienta nebylo zjištěno ani jedno porušení výkonu trestu, ani další maření výkonu uloženého zákazu řízení všech motorových vozidel. Lze očekávat, že na klienta měla pozitivní vliv jeho rodina, zejména skutečnost, že měl klient malého syna. To vyplynulo i ze zpětné reflexe probačního úředníka, který konstatoval, že syn byl pro klienta tzv. hnacím motorem. Ke spolupráci s dalšími OČTŘ lze uvést jen tolik, že o uložení TDV i o zákazu řízení byla informována PČR, ale vzhledem k pravděpodobnému 100% plnění výkonu trestu ze strany klienta, nedošlo k aktivnímu zapojení dalších orgánů do případu.

5.1.4 Klient č. 4 – Matěj P.

Pozn.: Vzhledem k poměrně komplikované spisové dokumentaci byla v této kazuistice pro lepší orientaci ponechána data jednotlivých úkonů.

Charakteristika úvodní části trestné činnosti

Klient, 35 let. Klientovi byl uložen TDV v délce trvání 20 měsíců – jednalo se o přeměnu výkonu NTOS. Odsouzený vykonával ve věznici v Jiřicích NTOS, který započal 20.2.2011, konec trestu měl stanoven na 4.10.2014. Ke dni projednání jeho žádosti (spisová dokumentace na PMS započala v listopadu 2013) o přeměnu zbytku trestu odnětí svobody v TDV vykonal více jak polovinu uloženého trestu. Odsouzený požádal o přeměnu především z důvodu špatného zdravotního stavu své matky, která byla vážně nemocná (onkologický pacient). Co se předešlé trestné činnosti týče, dle výpisu z rejstříku trestů měl klient 17 záznamů, přičemž ve výkonu trestu byl klient podruhé. Všechnu trestnou činnost by se dalo označit za majetkovou, typu krádeže, neoprávněné nakládání s cizí věcí, porušování domovní svobody, podvod, atd. a dále maření úředního rozhodnutí (řízení motorových vozidel).

Osobní a sociální poměry obviněného

K zázemí klient uvedl, že by žil v části domu, kde žije jeho matka. Zde by pro něj byl připraven pokoj, kde by vykonával případný TDV. Co se týče souhlasu rodinných příslušníků, s výkonem TDV na této adrese, byl osobně sdělen pracovníkovi PMS, při osobní návštěvě v místě bydliště. Dále klient sdělil, že jeho matka je těžce nemocná (rakovina). Tato situace byla nejsilnějším motivem pro klientovi žádost o přeměnu zbylého nevykonaného trestu odnětí svobody do TDV. Klient by rád své matce jednak pomohl s domácností, ale hlavně jí byl psychickou podporou v léčbě. V době předjednání trestu byl klient ve výkonu NTOS, přičemž měl přislíbena dvě zaměstnání. V prvním případě se jednalo o pozici prodejce v papírnictví a tabáku v Praze, v druhém případě by se jednalo o zaměstnání kuchař/číšník v restauraci v Benátkách nad Jizerou. V obou případech by byla doba výkonu TDV stanovena dle pracovní doby. Co se týče sociálních kontaktů obviněného, lze konstatovat, že pravidelný kontakt udržoval klient pouze se spoluvězni, personálem věznice a svými nejbližšími, kteří jej jezdili pravidelně navštěvovat.

Šetření v místě bydliště

Rodina klienta žila ve dvou rodinných domech, které se nacházely na společném, dostatečně velkém pozemku. V prvním domě žila klientova matka a zde by žil v případě přeměny zbylého trestu odnětí svobody na TDV i klient. Ve druhé domě žil klientův otec se svou současnou partnerkou a dvěma dětmi. Co se týká vlastnictví, celý objekt spadal do vlastnictví partnerky otce. Matka, otec i majitelka objektu souhlasili s případným výkonem trestu domácího vězení v objektu, kde všichni žijí.

Ohledně přístupu k bydlišti bylo zjištěno, že objekt je dostupný jak hromadnou dopravou, ale zejména je dostupný vozem. Objekt byl označen poštovní schránkou a zvonkem. Ze strany majitelů bylo upozorněno na psa, který se pohyboval na pozemku. Pes byl však malý a nikoho neohrožoval.

Součástí celého objektu je i bar, který majitelka pronajímá. Jedná se o provozovatele, jenž má v obci značný respekt. Jde spíše o VIP klub pro místní podnikatele. Do tohoto baru je sice možné vstoupit z domu, kde bydlí matka klienta a kde bude bydlet i klient, ale tento vstup je permanentně uzamčen a rodina od něho nemá klíče. Ty vlastní pouze provozovatel baru. Dále k objektu náleží, jak je výše uvedeno, velký pozemek, kde stojí dům klientova otce.

Nebyla identifikována žádná výrazná rizika ve vztahu k možné přeměně trestu odnětí svobody na trest domácího vězení. Rizikem není ani bar v místě bydliště, a to hlavně vzhledem ke klientce, která bar navštěvuje, a vzhledem k osobě provozovatele.

Stanovisko PMS

Stanovisko PMS na přeměnu trestu bylo kladné.

Spolupráce s PMS

Ihned po zahájení výkonu TDV vyšlo najevo, že klient nebude moci nastoupit ani na jednu ze dvou přislíbených pozic. Z toho důvodu klient přešel do evidence Úřadu práce. Celkově provedli pracovníci střediska PMS Nymburk od počátku výkonu TDV 95 namátkových kontrol v místě bydliště klienta. Z tohoto počtu ve dvou případech nebyl klient přítomen v místě bydliště. V prvním případě klient sdělil, že byl v místě bydliště, ale bohužel neměl u sebe mobilní telefon. Ani domovní zvonek nebyl v tu dobu funkční. Klient byl důrazně upozorněn, že musí mít jak funkční domovní zvonek, tak i mobilní

telefon. Další nepřítomnost v místě bydliště klient nevysvětlil, a to proto, že na telefonním čísle byl nedostupný. Nepodařilo se kontaktovat ani rodinné příslušníky.

K dalším závažným skutečnostem došlo v průběhu výkonu TDV, a to 12. 1. 2014 po zahájení výkonu TDV, kdy OOP Lysá nad Labem informovalo PMS o tom, že je klient podezřelý z přečinu krádeže ve stádiu pokusu. K tomuto klient uvedl, že jde o nedorozumění pracovníků obchodu. Klient uvedl, že věci, které měl dle pracovníků obchodu ukradnout, si pouze strčil do batohu, a to proto, že měl v ruce jiné zboží. S tímto zbožím se vydal k pokladně zaplatit. Než k pokladně došel, byl zastaven pracovníky obchodu s tím, že zboží hodlá odcizit.

O týden později byla PMS informována ze strany OOP Nymburk o podezření, že klient spáchal přečin krádeže v obchodě s elektronickým zařízením Elektro Kutílek v Nymburce. Zde byl zachycen kamerovým systémem. V tomto případě již došlo k soudnímu jednání, kdy byl klient nepravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Klient se proti tomuto rozhodnutí odvolal.

Dne 26. 3. 2014 informovalo OOP Lysá nad Labem o zahájení trestních úkonů ve věci klienta, a to proto, že dne 23. 3. 2014 řídil motorové vozidlo i přes zákaz řízení, mařil tedy výkon úředního rozhodnutí. Dne 28. 3. 2014 opětovně informovalo OOP Lysá nad Labem o tom, že kontrolovali osobu klienta, a to mimo bydliště dne 27. 3. 2014 v 20:15, tedy v době, kdy měl být v místě svého bydliště. Klient k tomuto uvedl, že mu jeho přítelkyně odešla s telefonem. On za ní po zjištění, že nemá telefon, vyběhl. V tomto časovém úseku jej kontrolovala hlídka policie.

Poslední informace dokladující maření výkonu TDV je ze dne 9. 5. 2014, kdy OOP Čelákovice informovalo o tom, že dne 8. 5. 2014 ve 20.45 kontrolovali klienta v obvodu Čelákovice. Klient byl tedy opětovně prokazatelně mimo své bydliště. K tomuto klient uvedl, že odjel se svými přáteli do Čelákovic. Místo bydliště opustil proto, že se domníval, že v nejbližších dnech obdrží výzvu k nástupu výkonu trestu odnětí svobody, a to proto, že Krajský soud v Praze potvrdil rozhodnutí OS Nymburk o nepodmíněném trestu za krádež.

Sumarizace

Usnesením Okresního soudu v Nymburce byl nevykonaný TDV přeměněn na NTOS. Jednalo se o 209 dní, tedy 6 měsíců a 28 dní. Zároveň byl klient byl odsouzen za výše

popsané krádeže podle § 205 odst. 2 TrZ k trestu odnětí svobody v délce trvání 18 měsíců a podle § 56 odst. 2 písm. c) TrZ byl zařazen do věznice s ostrahou dále mu byla uložena povinnost uhradit poškozené straně škodu.

Vyhodnocení dílčích cílů

Z klientovy bohaté trestní minulosti by se dalo usuzovat, že k plnění podmínek výkonu TDV nebude mít příliš vysokou motivaci. To se konec konců vyplnilo, protože klient nejen, že mařil výkon trestu TDV, ale zároveň pokračoval v páchání další trestné činnosti. Poněkud překvapující je fakt, že ani nemoc matky klienta neodradila od takového jednání. Spolupráce s dalšími OČTŘ byla v tomto případě velmi intenzivní, pomineme-li zahájení další trestních úkonů, hlídka PČR klienta opakovaně ztotožnila mimo místo výkonu trestu v době, kdy měl na tomto místě prokazatelně být.

5.2 Interpretace a shrnutí výsledků

Na základě zodpovězení stanovených výzkumných otázek, respektive analýzy jednotlivých částí kazuistik lze vyvodit závěry o naplnění dílčích cílů práce.

DC1: Zjistit, zda má na plnění TDV vliv původní trestná činnost pachatele.

Bylo zjištěno, že každý z klientů byl odsouzen za jinou trestnou činnost, nicméně společným jmenovatelem pro všechny pachatele bylo maření výkonu dříve uloženého trestu (zejména zákazu řízení motorových vozidel). U klienta č. 1 a č. 4 lze navíc hovořit o velmi pestré trestní minulosti. Ze 4 klientů se osvědčil jen 1 klient a to klient č. 3. Co se týče klienta č. 1, i přes to, že podmínky výkonu TDV de facto splnil, jak bylo zpětně zjištěno, již během tohoto výkonu páchal další TČ, a proto jsem ho pomyslně zařadila do kategorie „neosvědčil se“. Při stanovení tohoto cíle jsem uvedla, že v případě, že by šlo vypořádat souvislost mezi původní trestnou činností pachatele a následným přístupem k plnění výkonu TDV, bylo by teoreticky možné spekulovat o zúžení množiny pachatelů, resp. o aplikaci TDV pouze na vybrané trestné činy. Zpětně se mi tento návrh zdá poměrně troufalý. Po vyhodnocení kazuistik jsem nyní spíše názoru, že více než na charakteru trestné činnosti, záleží více na klientově přístupu k výkonu trestu, a to i těch dříve uložených. Pokud byl klient opakovaně stíhán (v případě klienta č. 4 dokonce 17x) a opakovaně mařil výkon dříve uložených trestů, nelze dle mého názoru očekávat, že v případě TDV, jehož výkon je kontrolován poměrně „benevolentním“ způsobem (oproti

nepřetržitému monitorování pomocí EMS), bude klient dostatečně disciplinován k plnění tohoto trestu „sám od sebe“.

DC2: Zjistit, zda mají na plnění TDV vliv osobní a sociální poměry pachatele.

Na základě vyhodnocení VO2 a VO3, tedy zhodnocení klientovy bytové situace a osobních poměrů lze vyvodit závěry o spojitosti mezi těmito aspekty klientovy životní situace a jeho plněním či neplněním výkonu TDV.

Klient č. 2 jako jediný neměl podporu ze strany rodiny v okolí místa bydliště. Rodina jej sice svým způsobem podporovala, ale bydlela hodně daleko a ze spisové dokumentace vyplývá, že jejich kontakt byl spíše sporadický. Klient kolem sebe taktéž neměl komunitu přátel nebo jiných blízkých osob, kteří by na něj mohli pozitivně působit. V tomto případě lze tedy jen těžko zhodnotit, zda by výkon TDV probíhal jinak, kdyby byl klient více pozitivně veden ze strany svého okolí. U klienta č. 1 a č. 4 lze vyzorovat společný znak, a to je poměrně výrazná podpora ze strany rodiny, stejně tak jako stabilní bytové zázemí. Ani jedno z toho ale nemělo u těchto klientů vliv na plnění výkonu TDV. U klienta č. 1 lze spekulovat o tom, do jaké míry mohla rodina klienta formovat v případě, že jej „formovala“ i schizofrenie, kterou měl diagnostikovanou. Jediný pozitivní vliv rodiny, který se neminul účinkem, můžeme vidět u klienta č. 3, který se osvědčil a podmínky výkonu TDV plnil ukázkově. Jak už bylo zmíněno v podkapitole 5.1.3, jeho hnacím motorem byl jeho malý syn. Obecně lze dle mého názoru konstatovat, že vliv rodiny je velmi důležitý a může výrazným způsobem přispět ke klientově nápravě. Existují-li pro klienta ale silnější motivy a vlivy, jako např. psychiatrická diagnóza (klient č. 1), nebo očividná výrazná inklinace k trestné činnosti (klient č. 4), ani stabilní rodinné a bytové zázemí nemá dostatečný vliv na plnění podmínek výkonu TDV.

DC3: Zjistit, jakou roli sehrávají další orgány činné v trestním řízení v procesu kontroly plnění podmínek výkonu TDV.

V rámci VO4 (spolupráce s PMS) byla popsána i spolupráce s dalšími OČTŘ. Ze spisové dokumentace vyplynulo, že ve 3 ze 4 případů probíhala určitá forma spolupráce s těmito orgány. V případě klienta č. 1 tomu tak nebylo přímo během doby výkonu TDV, ale až zpětně. Nicméně bylo zjištěno, že klient další trestnou činnost páchal již v době výkonu TDV, což je nezanedbatelná informace pro vyhodnocení tohoto cíle. Zásadní je dle mého názoru spolupráce s OČTŘ v případě klienta č. 2 a klienta č. 4. V těchto

případech totiž došlo ke ztotožnění klientů hlídkami PČR v době, kdy měli prokazatelně vykonávat TDV na určených místech. Již bylo zmíněno, že tento dílčí cíl má přímou vazbu na hlavní cíl práce – tedy zhodnotit namátkový způsob kontroly. Je vysoce pravděpodobné, že bez součinnosti PMS s OČTŘ by se na tato konkrétní maření výkonu TDV nepřišlo. Ale ze své podstaty i to, že hlídky PČR klienty ztotožnily, lze označit spíše za náhodu. Proto už na tomto místě lze předeslat, že kapacity PMS, ani dalších OČTŘ nejsou neomezené, což pachatelům nepřímo nabízí relativně velký prostor k tomu, aby mohli mařit výkon TDV.

Nicméně budeme-li se držet myšlenky, že namátkový způsob kontroly výkonu TDV je nyní jediný možný způsob, je spolupráce s OČTŘ opravdu významným pomocníkem k podchycení případných maření výkonu trestu ze strany klienta.

HC: Zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu TDV.

Z analýzy kazuistik a zhodnocení dílčích cílů lze vyvodit, že kritika namátkového způsobu kontroly výkonu TDV ze strany odborníků i veřejnosti je na místě. Již v kapitole 4.2 jsem uvedla, že přímou vazbu na hlavní cíl má dílčí cíl DC3, resp. výzkumná otázka VO4, tedy „*zjistit, jakou roli sehrávají další orgány činné v trestním řízení v procesu kontroly plnění podmínek výkonu TDV*“. Hned ve 2 případech ze 4, tedy v 50 % případů vybraného výzkumného souboru (který byl malý, a proto nepovažujeme údaj 50 % za plošně vypovídající napříč všemi domácími vězni v ČR) došlo hlídkou PČR ke ztotožnění klienta mimo místo bydliště v době, kdy v něm měl prokazatelně být a vykonávat TDV. V obou případech tomu tak bylo opakovaně. I to se dá do jisté míry považovat za náhodu, nabízí se ale otázka, jaká je pravděpodobnost, že by toto maření odhalil probační úředník. Tedy, zda by měl zrovna naplánovanou namátkovou kontrolu a toto porušování podmínek by zjistil. Troufám si tvrdit, že pravděpodobnost není příliš vysoká a dovolím si i v této části práce citovat Ščerbu (2014, s. 402), který tvrdí, že „*přistižení odsouzeného při porušování podmínek trestu zůstává spíše dilem náhody*“. Na obranu namátkového způsobu kontroly je nutné uvést, že porušování podmínek výkonu TDV odhalil v obou výše zmíněných případech i sám probační úředník. Jednalo se tedy o klienty, kteří se porušování podmínek dopouštěli opakovaně a je možné, že i v několika až mnoha dalších případech, kdy jejich maření neodhalil ani probační úředník, ani nebyly ztotožněny hlídkou PČR. Představme si ale situaci, kdy klient svévolně opustí místo výkonu TDV klidně jen jednou, nebo v několika málo případech. Jedná se o stejné porušování

podmínek výkonu TDV jako u klientů, kteří tak činili opakovaně, a sankce je ze zákona daná. Při troše (jeho) štěstí mu toto porušení projde a on postihu unikne.

U klienta č. 4 můžeme taktéž vyzorovat účelová tvrzení, jak bylo zmíněno v teoretické části práce (nefunkční zvonek). V případě účelových tvrzení, jako je toto, záleží dle mého názoru také na osobnosti probačního úředníka, jedná se přeci jen o člověka, a proto není úplně nereálná představa, že by se pracovník mohl nechat „obměkčit“. I pro tyto případy se mi kontrola pomocí EMS jeví efektivnější.

Namátkový způsob kontroly bych zhodnotila takovým způsobem, že by dle mého názoru měl být nastaven takovým způsobem, aby se tento trest mohl legitimně označovat za adekvátní alternativu k NTOS, a ne za ruletu štěstí, kterou mezi s sebou roztáčí probační úředník a odsouzený.

Tabulka 3 Interpretace výsledků

	Klient č. 1	Klient č. 2	Klient č. 3	Klient č. 4	Vliv ano/ne
klient se osvědčil	ANO (nicméně těsně po osvědčení stíhán za další TČ)	NE	ANO	NE	
vliv úvodní trestné činnosti (VO1)	NE	NE	NE	NE	NE
vliv osobních a sociálních poměrů pachatele (VO2+VO3)	NE	NE	ANO	NE	SPÍŠE NE
spolupráce s dalšími OČTR (VO4)	neproběhla	proběhla	neproběhla	proběhla	ANO

ZÁVĚR

Teoretická část bakalářské práce měla čtenáři přinést srozumitelný vhled do problematiky trestu domácího vězení. Cílem práce nebylo podat pouze informace o trestu domácího vězení samotném, ale pojmut toto téma v širších souvislostech – ukotvit tento trest z hlediska alternativních sankcí, historického vývoje, srovnat jeho českou podobu s tou zahraniční, a především upozornit na jeho problematické aspekty, kterých je stále více než dost.

V praktické části je směr práce zaměřen na individuální klienty PMS, kteří byli odsouzeni k výkonu trestu domácího vězení. Hlavní cíl – *zhodnotit namátkový způsob kontroly výkonu trestu domácího vězení* – je možné zaznamenat v jednotlivých částech kazuistiky, která se vážou k předchozí odborné teorii.

Z výsledků empirické části práce je patrné, že kritika současné podoby trestu domácího vězení v České republice je opodstatněná a má-li si tento trest u odborníků, laické veřejnosti i pachatelů do budoucna opět vybudovat respekt, je potřeba usilovně pracovat na znovuzavedení elektronického monitorovacího systému jako formy kontroly tohoto trestu. Vzhledem k nedávno vypsané zakázce na nového dodavatele monitorovacích zařízení je patrné, že tuto naléhavou potřebu vnímá i Probační a mediační služba a Ministerstvo spravedlnosti.

Osobně v tomto alternativním trestu vidím velkou budoucnost a myslím, že jeho pevné ukotvení v české právní úpravě, a zejména nastavení jasné a dlouhodobě fungující formy kontroly výkonu tohoto trestu by mělo být jednou z priorit českých zákonodárců. Domnívám se, že další zmatky, nejasnosti a selhání týkající se trestu domácího vězení už si u tohoto trestu nemůžeme dovolit, protože bychom ho definitivně degradovali. To by byla nepochybně škoda, protože tento trest s sebou nese potenciál ve smyslu významné finanční úspory v důsledku snížení počtu osob umístěných ve věznicích, souběžně s tím i částečné vyřešení problematiky přeplněnosti věznic, nemluvě o pozitivním vlivu na resocializaci pachatele. Také pro probační úředníky by to byla nepochybně úleva, pokud by měli více prostoru zaměřit svou pozornost i na jiné činnosti než je „hlídání“ domácích vězňů.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Transformační tabulka	34
Tabulka 2 Přehled kazuistik.....	38
Tabulka 3 Interpretace výsledků	53

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH RAMENŮ

KNIHY A SBORNÍKY

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

JANUŠ, Jan. *Tresty budoucnosti*. Praha: Info.cz, 2020. Právo (Info.cz). ISBN 978-80-907780-0-9.

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-163-7.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Strategie a postupy v sociální práci*. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1952-1.

MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7357-606-6.

POLIŠENSKÁ, Petra. *Trestní právo hmotné: výběr z důležitých soudních rozhodnutí v trestním právu za období leden 2014 až květen 2015*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Musíš znát.. ISBN isbn978-80-7552-055-5.

SCHEINOST, Miroslav. *Sankční politika pohledem praxe*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN isbn978-80-7338-144-8.

STRÉMY, Tomáš, ed. *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, máj 2014*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-034-5.

ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GŘIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN isbn978-80-7598-764-8.

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-898-7.

ODBORNÉ ČLÁNKY

BLANDA, Robert. Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? České vězeňství, 2010, č. 1, s. 16-17.

NAVRÁTILOVÁ, Jana.: *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 96. ISSN 1210-6348.

ŠČERBA, Filip. *Využívání alternativních opatření v praxi*. Trestněprávní revue 6/2013

VICHEREK, Roman. *Vazba a možnosti elektronické kontroly obviněného*. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno, 2019, 2019(1), 29-47. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2019-1-2>

INTERNETOVÉ ZDROJE

Další pokus. Probační služba vypsala zakázku na náramky pro vězně za 135 milionů [online]. 19.12.2022 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/12/dalsi-pokus-probacni-sluzba-vypsala-zakazku-na-naramky-pro-vezne-za-135-milionu/>

Elektronické náramky jsou v ostrém provozu [online]. justice.cz, 21. 9. 2018 [cit. 2023-04-03]. Dostupné na < <https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=elektronicke-naramky-jsouv-ostrem-provozu> >.

Elektronický monitorovací systém: (EMS) [online]. 2019. [cit. 2023-03-28].. Dostupné z: https://naramky.justice.cz/wp-content/uploads/2019/03/brozura_procteniA5.pdf

Firma nedodala elektronické náramky pro domácí vězně, hrozí omezení monitoringu. Aktuálně.cz [online]. 2020. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/firma-nedodala-elektronicke-naramky-pro-odsouzene-hrozi-omez/r~72f6d4ac36b111eaac760cc47ab5f122/>

Institut pro kriminologii a prevenci. Zprávy PMS pro úče rozhodnutí v trestním řízení: kvalita, význam, efektivita [online]. Prosinec 2020 [cit. 2023-03-28].Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/464.pdf>

Náramky a jejich nejistá budoucnost. In: *Ekonom* [online]. 4.9.2020 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ekonom.cz/c1-66811050-naramky-a-jejich-nejista-budoucnost>

Pravidla a standardy probační a mediační činnosti. 2021. [online] [cit. 2023-04-10].Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2021.pdf

Trest domácího vězení a elektronický monitoring. Justice: Náramky [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/historie/>

Zahraníční zkušenosti s elektronickým monitoringem. Justice.cz [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

OSTATNÍ ZDROJE

Probační a mediační služba České republiky, Manuál EMS, Verze II. 2019

Probační a mediační služba České republiky, Trest domácího vězení: metodický standard, 2019